

Valvontamenetelmät viidennellä 1.1.2024 – 31.12.2027 ja kuudennella 1.1.2028 – 31.12.2031 valvontajaksolla

Maakaasun jakeluverkkotoiminta

Sisällysluettelo

1 VALVONTAMENETELMÄT – YHTEENVETO	4
1.1 Yhteenveto valvontamenetelmistä.....	6
1.1.1 Taseen oikaisu eli kohtuullisen tuoton laskenta.....	7
1.1.2 Tuloslaskelman oikaisu eli toteutuneen oikaistun tuloksen laskenta.....	7
1.1.3 Alijäämä ja ylijäämä	8
1.2 Valvontamenetelmien muodostama kokonaisuus.....	8
1.3 Vahvistuspäätöksen muuttaminen.....	11
1.4 Valvontatiedot	12
1.4.1 Valvonnassa tarvittavat valvontatiedot	12
1.4.2 Valvontatietojen toimittaminen.....	13
1.4.3 Valvontatietojen oikeellisuus	14
1.5 Toimintojen eriyttäminen	14
1.6 Vuokraverkot	15
1.7 Valvontajakson aikana ostetut ja myydyt verkot.....	16
1.8 Inflaatio.....	17
1.9 Valvontajakson aikana tehtävät laskelmat.....	18
1.10 Valvontajakson jälkeen annettava valvontapäätös.....	19
1.11 Muutoksenhaku vahvistus- ja valvontapäätöksiin	22
2 VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNUT OIKAISTU OMAISUUS JA PÄÄOMA.....	23
2.1 Pysyviin vastaaviin kuuluvan maakaasuverkko-omaisuuden oikaisu	24
2.1.1 Oikaistu jälleenhankinta-arvo	30
2.1.2 Oikaistu nykykäyttöarvo	31
2.2 Pysyviin vastaaviin kuuluvan muun omaisuuden oikaisu	32
2.3 Vaihtuviin vastaaviin kuuluvan omaisuuden oikaisu	34
2.4 Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisu.....	35
2.4.1 Oman pääoman oikaisu	35
2.4.2 Vieraan pääoman oikaisu.....	36
3 KOHTUULLINEN TUOTTOASTE	39
3.1 Pääoman painotetun keskikustannuksen malli	39
3.2 Oman pääoman kohtuullinen kustannus.....	39
3.2.1 Oman pääoman riskitön korkokanta.....	40
3.2.2 Maariskipreemio	40
3.2.3 Beeta-kerroin	41
3.2.4 Markkinariskipreemio	43

3.2.5 Likvidittömyyspremio	43
3.2.6 Pääomarakenne.....	44
3.3 Vieraan pääoman kohtuullinen kustannus	45
3.3.1 Vieraan pääoman riskitön korkokanta ja maariskipreemio.....	45
3.3.2 Vieraan pääoman riskipreemio	46
3.4 Kohtuullisen tuottoasteen laskenta.....	46
3.5 Kohtuullisen tuottoasteen parametrien määrittämiseen ja päivittämiseen sovellettava verrokkiryhmä ja sen kriteerit	48
4 KOHTUULLINEN TUOTTO	49
4.1 Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma.....	49
4.2 Kohtuullinen tuottoaste.....	52
5 VERKKOTOIMINNAN TUOTOT JA KUSTANNUKSET	56
5.1 Verkkotoiminnan tuotot	56
5.2 Verkkotoiminnan kustannukset.....	58
5.3 Verkkotoiminnan rahoituskustannukset	63
6 KANNUSTIMET	64
6.1 Investointikannustin.....	64
6.1.1 Oikaistut tasapoistot	65
6.1.2 Investointikannustin toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa	65
6.2 Tehostamiskannustin.....	66
6.2.1 Yleinen tehostamistavoite	67
6.2.2 Yrityskohtainen tehostamistavoite	67
6.2.3 Tehostamiskustannusten vertailutaso.....	68
6.2.4 Toteutuneet tehostamiskustannukset	70
6.2.5 Tehostamiskannustin toteutuneen tuloksen laskennassa.....	70
6.3 Innovaatiokannustin.....	70
6.3.1 Tutkimus- ja kehityskustannukset	71
6.3.2 Innovaatiokannustin toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa	71
7 TOTEUTUNUT OIKAISTU TULOS	72
LÄHDELUETTELO.....	74
LIITE 1. VERKKOKOMPONENTIT, YKSIKKÖHINNAT JA PITOAIKAVÄLIT	75

1 VALVONTAMENETELMÄT – YHTEENVETO

Energiavirasto (virasto) esittää tässä asiakirjassa maakaasuverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden valvontamenetelmät vuosille 2024–2031. Nämä suuntaviivat koskevat maakaasun siirtoverkonhaltijaa.

Virasto antaa lopulliset valvontamenetelmät verkonhaltijalle vahvistuspäätöksen liitteenä vuoden 2023 loppuun mennessä.

Suuntaviivat ja valvontamenetelmät on laadittu Energiavirastossa virkamiestyönä. Virasto on johtanut perusteet tässä asiakirjassa esitetyille valinnoille erityisesti seuraavasta lainsäädännöstä

- sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvontaa koskeva laki (590/2013, valvontalaki)
- maakaasumarkkinalaki (587/2017)
- hallituksen esitys maakaasumarkkinalaiksi (HE 50/2017 vp)
- hallituksen esitys sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaksi lainsäädännöksi (HE 20/2013 vp)
- talousvaliokunnan mietintö (TaVM 17/2013 vp)
- maakaasumarkkinalain nojalla annetut muut säädökset.

Energiavirasto on ottanut huomioon myös markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset valituksista, jotka koskevat aiempia valvontamenetelmiä.

Virasto on hyödyntänyt valvontamenetelmien kehittämisessä myös valvonnasta saamiaan käytännön kokemuksia.

Lisäksi virasto on käyttänyt suuntaviivojen ja valvontamenetelmien valmistelun tausta-aineistona asiantuntijaselvityksiä ja lausuntoja, jotka on mainittu lähdeluettelossa.

Valvontamenetelmien suuntaviivojen valmisteluvaiheessa virasto on kuullut sidosryhmiä. Vuoden 2022 alussa Energiavirasto perusti sidosryhmäneuvottelukunnan tehostamaan kuulemista. Sidosryhmäneuvottelukunnan funktiona oli käydä keskustelua ja näin osaltaan arvioida esitettyjen muutosten vaikuttavuutta. Energiavirasto alusti vuoden 2022 aikana neuvottelukunnan kahdeksassa kokouksessa valvontamenetelmien muutoksista. Energiavirasto laati julkaistut muistiot sidosryhmäneuvottelukunnan kokouksissa käydyistä keskusteluista sekä loppuraportin

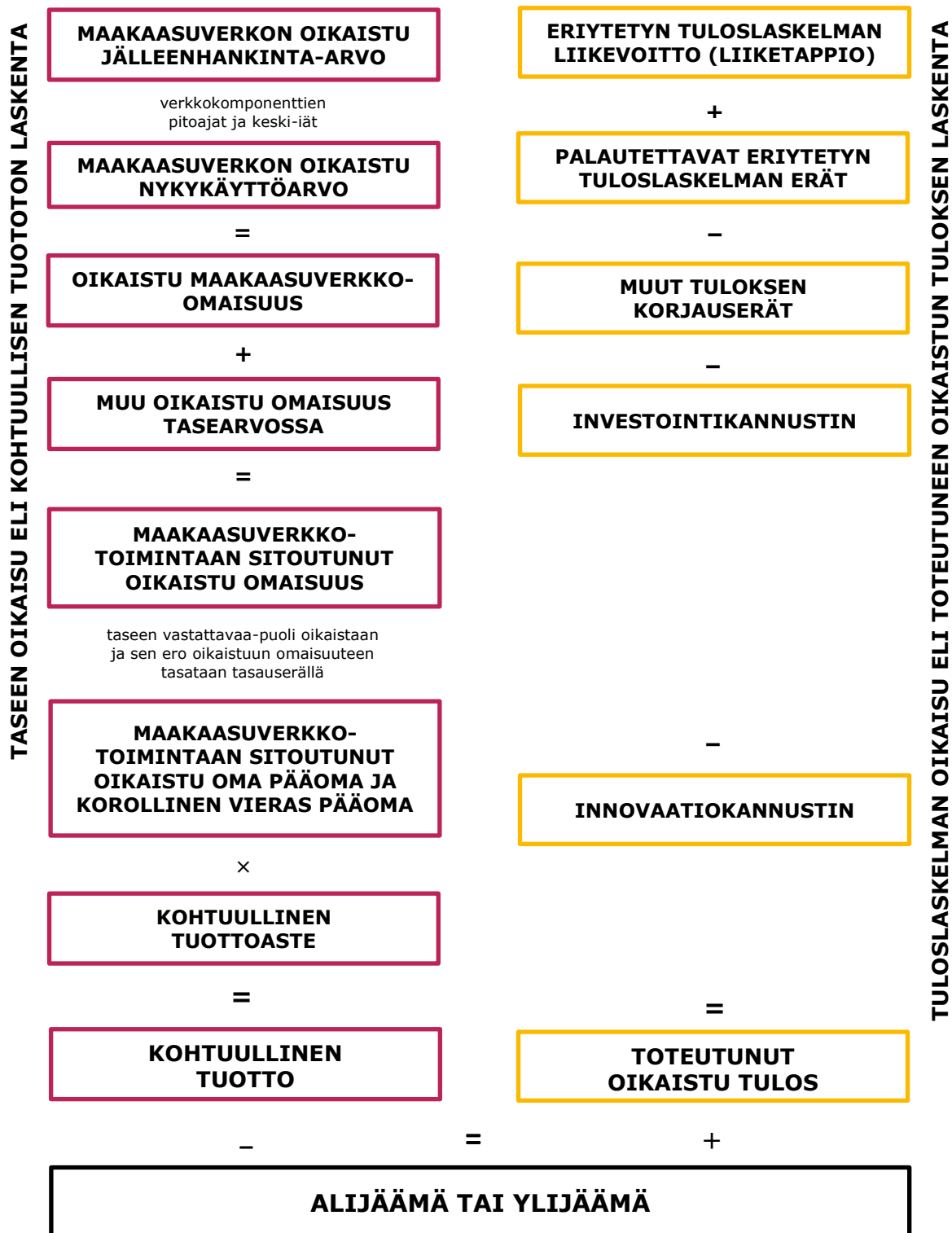

keskustelussa esille nousseiden sidosryhmien näkökulmien huomioimisesta valvontamenetelmien vahvistamisessa.

Lisäksi sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan menetelmien kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota menetelmiin tehtävien muutosten vaikutustenarviointiin läpinäkyvyyden lisäämiseksi kautta koko kehittämisprosessin.

1.1 Yhteenveto valvontamenetelmistä

Kuva 1. Valvontajaksojen 2024–2027 ja 2028–2031 valvontamenetelmät

Valvontamenetelmät koostuvat useista eri menetelmistä, jotka yhdessä muodostavat kuvassa 1 esitetyn kokonaisuuden. Tämän kokonaisuuden avulla valvotaan verkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuutta. Kaikki yksittäiset menetelmät on kuvattu tässä asiakirjassa.

Kuvan 1 vasemmassa reunassa on esitetty taseen oikaisun eli kohtuullisen tuoton laskennan menetelmät (2, 3 ja 4). Kuvan oikeassa reunassa on esitetty tuloslaskelman oikaisun eli toteutuneen oikaistun tuloksen laskennan menetelmät (5, 6 ja 7).

VALVONTAMENETELMIIN PEREHTYMINEN

Valvontamenetelmistä saa yleiskuvan perehtymällä ensin lukuihin 1, 4 ja 7. Yksityiskohtaisemmin menetelmät on kuvattu luvuissa 2, 3, 5 ja 6.

1.1.1 Taseen oikaisu eli kohtuullisen tuoton laskenta

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus muodostuu oikaistuista eriytetyn taseen pysyvien vastaavien maakaasuverkko-omaisuudesta (2.1), muusta pysyviin vastaaviin kuuluvasta omaisuudesta (2.2) ja vaihtuviin vastaaviin kuuluvasta omaisuudesta (2.3).

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma saadaan laskemalla yhteen oikaistut oma pääoma (2.4.1), korollinen vieras pääoma (2.4.2) ja koroton vieras pääoma (2.4.2). Tähän lisätään vielä tasauserä (2.4.1), jolla täsmäytetään taseen eri puolet.

Kohtuullinen tuottoaste (3) lasketaan pääoman painotetun keskikustannuksen (WACC-malli) perusteella.

Kohtuullinen tuotto lasketaan verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman (2.4) ja kohtuullisen tuottoasteen (3.4) tulona.

1.1.2 Tuloslaskelman oikaisu eli toteutuneen oikaistun tuloksen laskenta

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskenta aloitetaan verkonhaltijan eriytetyn tuloslaskelman mukaisesta liikevoitosta (liiketappiosta).

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa palautetaan (5.1) eriytetyn taseen mukainen palautuskelpoisten liittymismaksujen vuotuinen muutos sekä eriytetyn tuloslaskelman mukaiset verkkovuokrat, liikearvosta tehdyt poistot, eriytetyn tuloslaskelman suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset maakaasuverkon hyödykkeistä ja muihin kuluihin kirjattu verkonosuuden myynnistä aiheutuva

myyntitappio. Muihin tuottoihin kirjattu verkonosuuden myyntivoitto sen sijaan vähennetään (5.1) toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Tämän jälkeen vähennetään tuloksen korjauseränä rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset (5.3).

Lisäksi vähennetään kannustimien vaikutukset. Kannustimia ovat investointikannustin (6.1), tehostamiskannustin (6.2) ja innovaatiokannustin (6.3).

Laskennan lopputuloksena saadaan toteutunut oikaistu tulos.

1.1.3 Alijäämä ja ylijäämä

Tuoton alijäämä tai ylijäämä saadaan laskettua vähentämällä toteutuneesta oikaistusta tuloksesta kohtuullinen tuotto.

Tuotto on ylijäämäinen, jos vähennyslaskun tulos on plus-merkkinen. Tuotto on alijäämäinen, jos vähennyslaskun tulos on miinus-merkkinen.

1.2 Valvontamenetelmien muodostama kokonaisuus

Energiavirasto on kuvannut tässä asiakirjassa valvontamenetelmien muodostaman kokonaisuuden. Tämän kokonaisuuden pohjalta määritetään maakaasumarkkinalainsäädännössä tarkoitettu kokonaisuutena arvioiden kohtuullinen hinnoittelu.

Valvontamenetelmät muodostavat tarkkaan harkitun kokonaisuuden. Kuten markkinaoikeus on päätöksessään (MAO:271–344/06) todennut, sen ohella, että päätöksen yksittäisiä osia ja menetelmiin sisältyviä parametreja on voitava tutkia ja arvioida itsenäisesti, vahvistuspäätös ilmentää tarkkaan harkittua kokonaisuutta. Markkinaoikeus on lisäksi ratkaisussaan (MAO:247/17) todennut, että Energiaviraston tulee menetelmien kehittämistä koskevaa harkintaa tehdessään arvioida asiaa koko kyseisen verkkotoiminnan ja sen erityisvalvonnan toimivuuden kannalta. Korkein hallinto-oikeus on vastaavasti todennut ratkaisussaan (KHO:2017:124) ettei verkonhaltijakohtaisilla sopimusjärjestelyillä tai verolainsäädäntöön liittyvillä näkökohdilla ole oikeudellista merkitystä vahvistuspäätöksen tulkintakontekstissa. Edellä mainittu on otettava huomioon kokonaisuutta ja yksittäisiä menetelmiä kehitettäessä, koska menetelmät ja muuttujat ovat vuorovaikutussuhteessa keskenään.

Yksittäisten osien arvioinnissa irrallaan menetelmien muodostamasta kokonaisuudesta on noudatettava tiettyä varovaisuutta (varovaisuusperiaate). Näin esimerkiksi mahdollisista muutoksista ei aiheudu valvontamenetelmiin sisäistä ristiriitaa,

epäloogisuutta tai samojen tekijöiden huomioon ottamista useaan kertaan. Varsin pienetkin poikkeamat parametreille valituissa arvoissa saattavat lisäksi johtaa menetelmien kokonaisuuden kannalta huomattaviin eroihin.

Valvontamenetelmien laatiminen tarkkuudella, jossa jokaisen yksittäisen tekijän käsittely olisi tyhjentävästi perusteltu, ei ole hallintopäätöksen selkeyden kannalta, eikä käytännössäkään mahdollista.

Energiavirasto täsmentää tarvittaessa valvontamenetelmien sisältöä kirjallisilla ohjeilla. Antaessaan täydentävää ohjeistusta virasto soveltaa vahvistuspäätöksen menetelmiä ja periaatteita verkonhaltijoiden tasapuolisten toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi.

VALVONNAN TAVOITTEET

Maakaasumarkkinalainsäädännön mukaan luonnollisen monopolin erityisvalvonnan päätavoitteita ovat verkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuus ja verkon kehittäminen. Energiavirasto tavoittelee juuri näitä valvontamenetelmien muodostamalla kokonaisuudella ja menetelmien käytännön ohjausvaikutuksilla, jotka kohdistuvat verkonhaltijan liiketoimintaan.

Valvonnan päätavoitteiden lisäksi muita keskeisiä tavoitteita ovat esimerkiksi tasapuolisuus ja verkon kehittäminen sekä liiketoiminnan pitkäjänteisyys, jatkuvuus, kehittäminen ja tehokkuus.

Tasapuolisuus tarkoittaa yhteiskunnan sisäistä tulonjakoa valvottavien yritysten omistajien ja asiakkaiden välillä. Tuottotaso ei saa olla liian korkea esimerkiksi suhteessa sellaisiin investointeihin, joita omistajat voisivat tehdä vastaavan riskitason muihin liiketoimintoihin.

Pitkäjänteisyydessä, jatkuvuudessa ja kehittämisessä on kyse siitä, että valvonnan on varmistettava tarpeelliset investoinnit ja muu verkon kehittäminen riittävän toimitusvarmuuden turvaamiseksi. Myös liiketoiminnan muu asianmukainen kehittäminen ja elinvoimaisuus pitkällä tähtäimellä on varmistettava.

Tehokkuus tarkoittaa asiakkaan haluaman palvelun aikaansaamista mahdollisimman alhaisin kustannuksin. Verkkotoiminnan hinnoitteluun ei kohdistu markkinoilta tulevaa painetta, jolloin verkonhaltijalla ei ole kannustinta tehostaa toimintaansa. Tällöin mahdollinen kustannustehottomuus voitaisiin ilman valvontaa kompensoida korkeammilla hinnoilla. Siksi monopolihinnoittelun kohtuullisuuden valvonnalla on varmistettava, että verkonhaltija saavuttaa kustannustason, johon sillä on tosiasiallinen mahdollisuus.

Kuluttajien oikeudet

Maakaasun sisämarkkinadirektiivissä (2009/73/EY 48 johdantokappale) ilmaistun tavoitteen mukaan kuluttajien edut ovat olennaisen tärkeitä. Lisäksi palvelun laadun on oltava myös verkonhaltijalle tärkeä vastuualue.

Energiaviraston tehtävänä kansallisena sääntelyviranomaisena on huolehtia kuluttajien oikeuksien toteutumisesta. Kuluttajien oikeuksia on vahvistettava, turvattava ja niihin liittyvää avoimuutta lisättävä.

VALVONNAN KEHITTÄMINEN

Valvontamenetelmät ovat keskeisiltä osiltaan vakiintuneet Energiaviraston antamien päätösten sekä niitä koskevien markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden antamien ratkaisujen pohjalta.

Viraston tehtävänä on kehittää valvontamenetelmiä. Valvontalain esitöiden (HE 20/2013 vp, valvontalain 10 §:n yksityiskohtaiset perustelut) mukaan Energiaviraston on valmisteltava uusi vahvistuspäätös, jossa päätöksen sisältämiä menetelmiä on tarpeen mukaan kehitetty valvonnasta saatujen kokemusten perusteella. Viraston on myös saatettava vahvistuspäätös luonnosvaiheessa riittävän julkisen keskustelun kohteeksi.

Valvontaa kehittäessään Energiaviraston on otettava huomioon maakaasumarkkinalainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä ilmenevät luonnollisen monopolin erityisvalvonnan tavoitteet ja periaatteet. Viraston on otettava nämä huomioon myös valvontamenetelmiä soveltaessaan.

HARKINTAVALTA

Energiaviraston toimivalta on keskeisissä valvonta-asioissa etukäteistä. Lainsäädännön (direktiivi 2003/55/EY 13 johdantokappale) tavoite ennakkolliseen valvontaan siirtymisessä oli vähentää epävarmuutta sekä kalliita ja aikaa vieviä riitoja.

Maakaasumarkkinalainsäädännössä on jätetty virastolle laaja harkintavalta sen soveltamisessa. Tämä koskee myös valvontamenetelmiä ja niiden kehittämistä.

Myös korkein hallinto-oikeus on todennut (KHO 2010/86), että lainsäädännössä Energiavirastolle on jätetty laaja harkintavalta valvontamenetelmien kehittämisessä.

Valvontamenetelmiä kehittäessään ja soveltaessaan sekä valvonnassa muutenkin virasto ottaa kaikkien erityisvalvonnan osapuolien kannalta huomioon hyvän hallinnon periaatteiden ja perusoikeuksien asettamat rajat harkintavallan käytölleen.

TASAPUOLISUUS JA KOHTUULLISUUS VERKONHALTIJAN KANNALTA

Valvottavien verkonhaltijoiden kohtelun on oltava tasapuolista.

Pelkästään se seikka, että menetelmien osatekijät tuottavat eri verkonhaltijoille erilaisen lopputuloksen, ei kuitenkaan ole peruste sille, että kyseistä menetelmää ei tulisi soveltaa. Korkein hallinto-oikeus on todennut ratkaisussaan (KHO:2017:124), ettei verkonhaltijakohtaisilla näkökohdilla ole oikeudellista merkitystä vahvistuspäätöksen tulkintakontekstissa.

Toisaalta lainsäädännöstä johtuvat erityiset velvoitteet on oikeuskäytännössä hyväksytty perusteeksi kantaverkonhaltijan ja jakeluverkonhaltijoiden erilaiselle kohtelulle valvontamenetelmissä (MAO:268/06).

Tarkasteltaessa verkonhaltijan kannalta, ovatko valvontamenetelmät käytännössä johtaneet kokonaisuutena tarkoituksensa mukaiseen kohtuulliseen lopputulokseen, on otettava huomioon tiettyjä seikkoja. Lainsäädännön esitöiden perusteella (HE 134/1999 vp, maakaasumarkkinalain 2 luvun 8 §:n yksityiskohtaiset perustelut) näitä ovat esimerkiksi, onko verkonhaltijan ollut mahdollista

- investoida riittävästi verkkoon
- selvittää kustannuksistaan
- maksaa omistajilleen tuottoa.

Mikäli verkonhaltija on nämä saavuttanut tai se olisi ollut mahdollista, on verkonhaltija selvinnyt velvoitteistaan valvontamenetelmien puitteissa.

1.3 Vahvistuspäätöksen muuttaminen

Valvontajakson aikana Energiavirasto voi muuttaa vahvistuspäätöstä uudella päätöksellä valvontalain 13 §:ssä säädetyissä tilanteissa.

VAHVISTUSPÄÄTÖKSEN PARAMETRIEN PÄIVITTÄMINEN KUUDENNELLE VALVONTAJAKSOLLE

Kuudetta valvontajaksoa varten virasto päivittää vuoden 2027 aikana valvontamenetelmien kohtuullisen tuottoasteen markkinariskipreemion (3.2.4).

Kohtuullisen tuottoasteen beeta-kerroin (3.2.3), pääomarakenne (3.2.6) ja vieraan pääoman riskipreemio (3.3.2) päivitetään jo viidennen valvontajakson aikana kahden vuoden välein.

Nämä päivitykset eivät ole menetelmämuutoksia, vaan kyseessä on valvontamenetelmien parametrien päivittäminen, joka vertautuu parametrien vuosittaiseen päivittämiseen esimerkiksi kohtuullisen tuottoasteen laskennassa.

Parametrien päivittäminen kuudennelle valvontajaksolle tehdään samalla tavalla kuin niiden määrittäminen viidennelle valvontajaksolle käyttäen tässä asiakirjassa kuvattuja menetelmiä.

Päivitysten osalta virasto ei anna erillistä päätöstä, vaan ne toimitetaan verkonhaltijalle tiedoksi valvontakirjeellä.

1.4 Valvontatiedot

Valvonnan edellytyksenä on, että verkonhaltija toimittaa virastolle tarvittavat valvontatiedot oikeina sekä oikeassa muodossa ja aikataulussa.

Verkonhaltijalla on valvontalain 30 §:n perusteella velvollisuus toimittaa Energiavirastolle valvonnassa tarvittavat tiedot.

1.4.1 Valvonnassa tarvittavat valvontatiedot

Valvontamenetelmien soveltamisessa tarvittavat valvontatiedot on määritetty seuraavissa asiakirjoissa

- työ- ja elinkeinoministeriön asetus maakaasuliiketoimintojen eriyttämisestä (TEMa 1306/2019, eriyttämisasetus)
- Energiaviraston maakaasuverkkotoiminnan tunnusluvuista ja niiden julkaisemisesta antama määräys (EV dnro, tunnuslukumääräys). Tunnuslukumääräys päivitetään vuoden 2023 aikana ja julkaistaan samassa yhteydessä vahvistuspäätösten antamisen kanssa
- valvontamenetelmät (tämä asiakirja).

Keskeisiä valvontatietoja ovat eriytetyn tilinpäätöksen tiedot, verkon rakennetiedot, taloudelliset ja tekniset tunnusluvut. On kuitenkin huomioitava, että kaikki viraston valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ovat valvontatietoja. Näin ollen

myös viraston verkonhaltijalta pyytämät erilliset lisätiedot valvontaa varten ovat valvontatietoja.

ERIIYTTÄMISASETUS

Verkonhaltija on toimitettava valvontatiedoissa eriyttämisasiasetuksen 7 §:n mukaisesti vahvistetut eriytetyt tilinpäätökset (tuloslaskelmat ja taseet) lisä- ja liitetietoineen.

TUNNUSLUKUMÄÄRÄYS

Verkonhaltijan on toimitettava valvontatiedoissa tunnuslukumääräyksen liitteissä mainitut tiedot ja tunnusluvut.

VALVONTAMENETELMÄT

Verkonhaltijan on toimitettava valvontatiedoissa hallinnassaan ja tosiasiallisessa käytössään olevien maakaasuverkon verkkokomponenttien lukumäärät ja keski-
iät. Tiedot toimitetaan liitteen 1 mukaisesti jaoteltuna ja kunkin vuoden joulukuun viimeisen päivän tilannetta vastaavina arvoina.

Lisäksi on toimitettava samalla jaottelulla kunkin vuoden aikana maakaasuverkkoon investoitujen ja verkosta purettujen verkkokomponenttien lukumäärät. Jos verkonhaltija on ostanut tai myynyt maakaasuverkkoa, niin verkonhaltijan tulee toimittaa samalla jaottelulla tieto ostettujen tai myytyjen verkkokomponenttien lukumääristä keski-ikä tietoineen. Verkonhaltijan on ilmoitettava tämän lisäksi samalla jaottelulla korvausinvestointien lukumäärät. Myös verkkokomponenttien pitoajat on toimitettava tarvittaessa.

Verkonhaltijan on myös toimitettava verkkotoiminnan eriytetyn taseen ja tuloslaskelman oikaisuihin tarvittavat muut erittelyt. Nämä on mainittu luvuissa 2.1, 2.2, 2.4.2, 5.1, 5.2, 5.3 ja 6.2.1. Verkonhaltijan on kyettävä todentamaan eritte-
lyjen oikeellisuus luotettavalla tavalla.

1.4.2 Valvontatietojen toimittaminen

Verkonrakennetiedot on toimitettava vuosittain maaliskuun loppuun mennessä Energiavirastolle. Tiedot tilinpäätöksestä sekä teknisistä tunnusluvuista tulee toimittaa Energiavirastolle toukokuun loppuun mennessä.

Verkonhaltijan on toimitettava valvontatiedot pääsääntöisesti Energiaviraston internet-pohjaisen valvontatietojärjestelmän kautta.

Mikäli tiedot on toimitettava muulla tavalla, virasto antaa tästä erillisen kirjallisen ohjeen.

Mikäli verkkonhaltija ei toimita Energiavirastolle valvontatietoja, virasto voi asettaa sille uhkasakon valvontalain 31 §:n mukaisesti.

1.4.3 Valvontatietojen oikeellisuus

Verkonhaltijan toimittamien valvontatietojen on oltava oikeita eli todellisia ja luotettavia.

Verkonhaltijan on noudatettava valvontatietoja määrittäessään ja toimittaessaan kirjallisia ohjeita, määritelmiä ja tarkennuksia, jotka on esitetty

- eriyttämisasetuksessa
- tunnuslukumääräyksessä
- valvontamenetelmissä
- valvontatietojärjestelmässä
- viraston muissa ohjeissa.

Epäselvissä tapauksissa verkkonhaltijan on pyydettävä virastolta tarkentavia ohjeita.

Valvontatietojen oikeellisuus perustuu pääosin Energiaviraston verkkonhaltijalle osoittamaan luottamukseen. Verkonhaltija laskee ja toimittaa tiedot itsenäisesti. Virasto ei resurssiensa puitteissa kykene tarkistamaan kaikkia tietoja aukottomasti. Tämän takia korostuu verkkonhaltijan oma juridinen ja moraalinen vastuu valvontatietojen oikeellisuudesta.

Energiavirasto korjaa havaitsemansa virheelliset valvontatiedot valvontamenetelmien mukaisiksi, mikäli verkkonhaltija ei sitä itse tee.

Verkonhaltijan on kyettävä todentamaan toimittamansa valvontatiedot Energiaviraston tekemillä valvontakäynneillä tai viraston muutoin erikseen pyytäessä.

1.5 Toimintojen eriyttäminen

Maakaasualan yrityksen on maakaasumarkkinalain 60 § mukaan eriytettävä maakaasuverkkotoiminta, maakaasun myynti- ja varastointitoiminta toisistaan sekä maakaasualaan kuulumattomasta liiketoiminnoista.

Verkonhaltijan on kirjattava eriyttämisasetuksen 4 §:n mukaisesti suoraan maakaasuverkkotoiminnalle kohdistettavissa olevat tuotot (5.1) ja kustannukset (5.2) sekä omaisuuserät (2.1, 2.2 ja 2.3) ja pääomaerät (2.4) suoraan maakaasuverkkotoiminnan eriytettyyn tilinpäätökseen.

Maakaasuverkkotoimintaan ei voi eriyttää toimintaa, joka on säädetty vapaan kilpailun piiriin kuuluvaksi. Tällainen toiminta ei kuulu myöskään valvontamenetelmien piiriin.

Energiaviraston antamassa sähkö- ja maakaasuliiketoimintojen laskennallista eriyttämistä koskevassa suosituksessa¹ on tarkennettu eriyttämiseen liittyvien asioiden käsittelyä valvontamenetelmissä.

1.6 Vuokraverkot

Verkonhaltija on tasavertaisessa asemassa riippumatta siitä, omistaako vai onko se muutoin saanut hallintaansa verkkoluvan mukaisen maakaasuverkon.

Jos verkkonhaltija on vuokrannut osittain tai kokonaan hallinnassaan olevan maakaasuverkon, toimii se tältä osin vuokraverkossa. Vuokrausjärjestely puretaan valvontamenetelmissä maakaasuverkkotoiminnan eriytettyä tasetta ja tuloslaskelmaa oikaistaessa.

Myös verkkonhaltijan, joka toimii vuokraverkossa, on kirjattava eriyttämisasetuksen mukaisesti suoraan maakaasuverkkotoiminnalle kohdistettavissa olevat tuotot ja kustannukset sekä omaisuuserät ja pääomaerät suoraan maakaasuverkkotoiminnan eriytettyyn tilinpäätökseen (1.5).

Mikäli verkkonhaltija on vuokrannut maakaasuverkkonsa tai osan siitä, on sen toimitettava valvontatiedoissa myös verkon omistajan liiketoimintaa koskevia tietoja. Tietoja on toimitettava, jos ne koskevat verkkonhaltijan verkkoluvan mukaista toimintaa ja vastualueen verkkoa.

Vuokraverkossa toimivan verkkonhaltijan on tarvittaessa toimitettava virastolle erittely verkkovuokran sisältämistä kustannuseristä.

¹ Energiaviraston suositus, Sähkö- ja maakaasuliiketoimintojen laskennallinen ja oikeudellinen eriyttäminen (dnro 2449/421/2015), 18.12.2015, suositus päivitetään ennen 5. valvontajakson alkamista

1.7 Valvontajakson aikana ostetut ja myydyt verkot

Valvontajakson aikana yhdistyvien verkkojen liiketoiminnasta ja velvoitteista vastaa liiketoimintaa jatkava verkonhaltija. Samoin se saa edukseen näitä verkkoja koskevat oikeudet.

Verkkoliiketoimintaa jatkavaa verkonhaltijaa käsitellään valvonnassa kuten laajentunutta verkkoa. Tämä tarkoittaa, että yhdistyneiden verkonhaltijoiden liiketoimintaa käsitellään yhtenä liiketoimintana.

Kesken vuotta tapahtuvassa yhdistymisessä yhtiöistä muodostetaan laskennallinen verkonhaltija, jonka katsotaan harjoittavan toimintaa yhtenä koko yhdistymisvuoden.

JÄLLEENHANKINTA- JA NYKYKÄYTTÖARVON LASKEMINEN

Ostajalle muodostuvan maakaasuverkko-omaisuuden arvon oikaisussa

- ostajan maakaasuverkon oikaistuihin jälleenhankinta- ja nykykäyttöarvoihin lisätään ostettava maakaasuverkko verkkokomponenttien lukumäärien ja keski-
ikien perusteella
- ostettavien verkkokomponenttien pitoaika määräytyy ostajan kullekin verkko-
komponentille aiemmin valitseman pitoajan mukaan.

Yrityskaupassa, jossa vain osa verkonhaltijan maakaasuverkosta siirtyy uudelle omistajalle, myyjän maakaasuverkon jälleenhankinta- ja nykykäyttöarvoista vähennetään myyty maakaasuverkko verkkokomponenttimäärien ja keski-
ikätietojen perusteella.

VALVONTATIEDOT

Valvontatiedoissa otetaan verkonhaltijoiden yhdistyminen huomioon yhdistymis-
vuoden alusta alkaen ja tiedot yhdistetään valvontamenetelmissä yhdeksi yhtiök-
si.

Yhdistymistä edeltäneiden ja sitä seuraavien vuosien valvontatietojen toimittami-
sesta vastaa toimintaa jatkava verkonhaltija.

ALIJÄÄMÄ JA YLIJÄÄMÄ

Luovutuksensaaja tai vastaanottava verkonhaltija vastaa luovuttavan tai sulautu-
van verkonhaltijan asiakkaille ylijäämien tasoittamisesta. Tämä koskee myös luo-

vutusta tai sulautumista edeltävään valvontajakson osaan kohdistuvaa tasoitusvelvollisuutta.

Luovutuksensaaja tai vastaanottava verkonhaltija saa vastaavasti edukseen oikeuden alijäämien tasoittamiseen. Tämä koskee myös luovutusta tai sulautumista edeltävään valvontajakson osaan kohdistuvaa tasoitusmahdollisuutta.

Energiavirasto voi antaa verkkoliiketoiminnasta luopuvan tai luovutuksensaajan pyynnöstä erillisen päätöksen, jossa vahvistetaan alijäämä tai ylijäämä luovutusajankohtana.

Mikäli vain osa verkonhaltijan verkosta yhdistetään tai erotetaan toiseen verkkoon ja molemmat verkonhaltijat jatkavat luvanvaraista verkkotoimintaa, valvontajaksojen alijäämiä ja ylijäämiä ei yhdistetä.

VALVONTAPÄÄTÖS

Energiavirasto antaa valvontapäätöksen valvontajakson jälkeen vain verkkoliiketoimintaa jatkavalle verkonhaltijalle. Valvontapäätöksessä otetaan huomioon koko valvontajakson ajalta sekä vastaanottava että sulautunut verkkoliiketoiminta.

1.8 Inflaatio

Vuotuinen rahanarvon muutos, eli inflaation vaikutus, otetaan huomioon valvontamenetelmissä seuraavalla tavalla.

Kohtuullinen tuottoaste (WACC-%) määritetään nimellisenä eli siitä ei poisteta inflaation vaikutusta. Jotta inflaatiota ei oteta kohtuullisen tuoton laskennassa huomioon kahteen kertaan, ei maakaasuverkko-omaisuuden oikaisussa käytettävien yksikköhintojen arvoa korjata valvontajakson aikana. Muun sitoutuneen oikaistun omaisuuden osalta käytetään kyseisen vuoden eriytetyn taseen mukaisia arvoja.

Kohtuullinen tuotto saadaan kertomalla vuosittain maakaasuverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu oma pääoma ja korollinen vieras pääoma nimellisellä kohtuullisella tuottoasteella (WACC-%). Kyseisen vuoden laskennassa käytettävä nimellinen kohtuullinen tuottoaste sisältää inflaatio-odotuksen, joten kohtuullisen tuoton laskennassa inflaation vaikutus tulee otettua huomioon kertaalleen.

KULUTTAJAHINTAINDEKSIIN KÄYTTÖ INFLAATIOKORJAUKSESSA

Inflaatiokorjauksessa käytetään kuluttajahintaindeksiä (2005=100) kokonaisindeksin muutosta.

Kunkin vuoden indeksilukuna käytetään kyseisen vuoden kuluttajahintaindeksin huhti-syyskuun indeksipistelukujen keskiarvoa. Esimerkiksi vuoden 2024 osalta käytetään kuluttajahintaindeksin vuoden 2024 huhti-syyskuun indeksipistelukujen keskiarvoa.

Kuluttajahintaindeksin muutos on esitetty kaavassa 1.

$$\Delta KHI_t = \frac{KHI_t}{KHI_{t-1}} - 1 \quad (1)$$

missä

ΔKHI_t = kuluttajahintaindeksin muutos vuodelle t

t = tarkasteluvuosi

KHI_t = kuluttajahintaindeksin (2005=100) huhti-syyskuun indeksipistelukujen keskiarvo vuonna t

KHI_{t-1} = kuluttajahintaindeksin (2005=100) huhti-syyskuun indeksipistelukujen keskiarvo vuonna $t-1$

1.9 Valvontajakson aikana tehtävät laskelmat

Valvontajakson aikana Energiavirasto laskee vuosittain valvontatietojärjestelmän avulla verkonhaltijalle seuraavat tiedot

- maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu jälleenhankinta-arvo
- maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu nykykäyttöarvo
- maakaasuverkko-omaisuuden oikaistut tasapoistot
- maakaasuverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu oma pääoma
- maakaasuverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu korollinen vieras pääoma
- maakaasuverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu koroton vieras pääoma
- maakaasuverkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma
- kohtuullinen tuotto
- toteutunut oikaistu tulos
- alijäämä tai ylijäämä
- voitonjakoluonteiset erät.

Virasto ilmoittaa nämä tiedot verkonhaltijalle valvontatietojärjestelmällä. Lisäksi virasto julkistaa ne yleisesti saataville esimerkiksi verkonhaltijan asiakkaita ja tiedotusvälineitä varten.

Energiavirasto tekee edellä mainittujen tietojen laskennan soveltaen tässä asiakirjassa kuvattuja valvontamenetelmiä ja verkonhaltijan toimittamia valvontatietoja.

Saatuun vuotuisen laskelman tiedoksi, verkonhaltijan on tarkastettava ja ilmoitettava havaitsemistaan virheistä. Tarvittaessa virasto toimittaa uuden laskelman tiedoksi. Vuosittaiset laskelmat eivät sido Energiavirastoa ja verkonhaltija on itse vastuussa toimittamiensa valvontatietojen oikeellisuudesta.

Vaikka verkonhaltija ei kommentoisi vuotuisia laskelmia välittömästi niiden tiedoksisaannin jälkeen, ei tämä estä lausumasta asiasta myöhemmin. Viimeinen mahdollisuus lausua on valvontapäätösluonnoksesta. Valvonnan ennakoitavuuden ja sujuvuuden takia virasto kuitenkin suosittelee, että kommentit toimitetaan ensisijaisesti valvontajakson aikana heti laskelmien tiedoksisaannin jälkeen.

Viraston valvontajakson aikana tekemät vuosittaiset laskelmat eivät sisällä verkonhaltijaa koskevia velvoitteita eivätkä ne siten myöskään ole hallintopäätöksiä, joista olisi muutoksenhakuoikeus. Koko valvontajaksoa koskevat laskelmat Energiavirasto vahvistaa valvontajakson päättyttyä antamallaan valvontapäätöksellä (1.10), joka on valituskelpoinen (1.11).

1.10 Valvontajakson jälkeen annettava valvontapäätös

Valvontajakson päättyttyä Energiavirasto antaa verkonhaltijalle valvontalain 14 §:n nojalla valvontapäätöksen. Tällä päätöksellä virasto vahvistaa kuinka suurella euromäärällä koko valvontajakson aikana verkonhaltijan toteutunut oikaistu tulos alittaa tai ylittää kohtuullisen tuoton määrän.

ALIJÄÄMÄ JA YLIJÄÄMÄ

Valvontapäätöksessä virasto laskee vahvistuspäätöksessä vahvistettuja menetelmiä ja verkonhaltijan toimittamia valvontatietoja soveltaen valvontajakson eri vuosien toteutuneet oikaistut tulokset yhteen ja vähentää tästä summasta vastaavien vuosien kohtuullisten tuottojen summan. Lopputuloksena saadaan laskettua koko valvontajakson alijäämä tai ylijäämä.

Jos koko valvontajakson ajalta kertyneet toteutuneet oikaistut tulokset alittavat valvontajakson kohtuullisten tuottojen määrän, verkonhaltijalle kertyy alijäämää.

Jos koko valvontajakson ajalta kertyneet toteutuneet oikaistut tulokset ylittävät kohtuullisten tuottojen määrän, verkonhaltijalle kertyy ylijäämää.

YLIJÄÄMÄN KORKOSEURAAMUS

Mikäli toteutunut oikaistu tulos on valvontajakson kuluessa ylittänyt kohtuullisen tuoton määrän vähintään viidellä prosentilla, on ylijäämästä maksettava korkoa. Korkona käytetään oman pääoman kohtuullisen kustannuksen (3.2) keskiarvoa kyseisen valvontajakson vuosilta.

Ylijäämään kohdistuva korkoseuraamus otetaan valvontapäätöksessä huomioon seuraavalle valvontajaksolle siirtyvää alijäämää tai ylijäämää laskettaessa. Valvontalain 14 §:n mukainen alennettava määrä jolle korko lasketaan, on päättyneeltä valvontajaksolta kertynyt ylijäämä.

EDELTVÄN VALVONTAJAKSON ALIJÄÄMÄ TAI YLIJÄÄMÄ

Valvontapäätöksessä otetaan huomioon kyseistä valvontajaksoa edeltävältä valvontajaksolta verkonhaltijalle kertynyt alijäämä tai ylijäämä. Alijäämän tai ylijäämän Energiavirasto on vahvistanut edeltävää valvontajaksoa koskevassa valvontapäätöksessä.

VALVONTAJAKSOLTA SIIRTYVÄN ALIJÄÄMÄN TAI YLIJÄÄMÄN LASKEMINEN

Taulukossa 1 on esitetty valvontajaksolta seuraavalle valvontajaksolle siirtyvän alijäämän tai ylijäämän laskenta.

Taulukko 1. Alijäämän tai ylijäämän laskenta

+	Valvontajakson kaikkien vuosien toteutuneiden oikaistujen tulosten summa
-	Valvontajakson kaikkien vuosien kohtuullisten tuottojen summa
=	Valvontajaksolta kertynyt alijäämä (-) tai ylijäämä (+)
+	Valvontajaksolta kertyneen ylijäämän mahdollinen korkoseuraamus
=	Valvontajaksolta kertynyt alijäämä (-) tai ylijäämä (+) korkoseuraamuksineen
+	Edeltävältä valvontajaksolta kertynyt valvontapäätöksen mukainen alijäämä (-) tai ylijäämä (+)*
=	VALVONTAJAKSOLTA SEURAAVALLE VALVONTAJAKSOLLE SIIRTYVÄ ALIJÄÄMÄ (-) TAI YLIJÄÄMÄ (+)

* Edeltävää valvontajaksoa edeltävältä valvontajaksolta kertynyttä alijäämää ei oteta enää huomioon, vaikka alijäämä tai osa siitä olisi jäänyt tasoittamatta edeltävän valvontajakson aikana

ALIJÄÄMÄN JA YLIJÄÄMÄN TASOITTAMINEN

Jos taulukossa 1 kuvatun laskennan perusteella verkonhaltijalle jää seuraavalle valvontajaksolle siirtyvää alijäämää, on se mahdollista tasoittaa vain seuraavan valvontajakson aikana.

Jos taulukossa 1 kuvatun laskennan perusteella verkonhaltijalle jää seuraavalle valvontajaksolle siirtyvää ylijäämää, on se tasoitettava seuraavan valvontajakson aikana.

Alijäämien ja ylijäämien tasoittamiseen voi kuitenkin painavasta syystä hakea Energiavirastolta lisäaikaa.

Energiaviraston on verkonhaltijan hakemuksesta pidennettävä alijäämän tasoitusjaksoa enintään neljällä vuodella, jos verkonhaltija ei ole voinut kattaa alijäämää maakaasumarkkinalain 24 §:ssä säädetyn korotuskattosäätelyn vuoksi. Pidennys koskee tällöin sitä alijäämän osaa, jota verkonhaltija ei ole voinut kattaa maakaasumarkkinalain 24 §:ssä säädetyn siirto- ja jakelumaksujen korotusten rajoittamisen vuoksi. Hakemus on tehtävä ennen tasoitusjakson päättymistä.

1.11 Muutoksenhaku vahvistus- ja valvontapäätöksiin

Energiaviraston ennen valvontajakson alkua antama vahvistuspäätös ja valvontajakson päätyttyä antama valvontapäätös ovat hallintopäätöksiä. Verkonhaltija voi hakea näihin päätöksiin muutosta valvontalain 36 §:n 2 momentin mukaisesti.

Muutosta haetaan valittamalla markkinaoikeuteen. Markkinaoikeuden antamaan päätökseen on mahdollisuus hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Myös virasto voi hakea muutosta markkinaoikeuden päätökseen valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos markkinaoikeus on päätöksellään muuttanut vahvistus- tai valvontapäätöstä.

Valvontalain 38 §:n mukaan vahvistus- ja valvontapäätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, ellei virasto ole päätöksessä toisin määrännyt. Myös muutoksenhakutuomioistuimella on oikeus antaa määräyksiä päätöksen täytäntöönpanosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

2 VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNUT OIKAISTU OMAISUUS JA PÄÄ- OMA

VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNEEN OMAISUUDEN OIKAISU

Verkkotoimintaan sitoutuneen omaisuuden oikaisussa lähtökohtana on verkonhaltijan eriytetyn taseen vastaavaa-puoli, jota oikaistaan luvuissa 2.1, 2.2 ja 2.3 esitetyillä tavoilla.

Oikaistaessa eriytetyn taseen vastaavaa-puoli, saadaan oikaistun taseen loppusummana verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun omaisuuden arvo.

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus muodostuu seuraavista eristä

- oikaistu pysyvien vastaavien maakaasuverkko-omaisuus (2.1)
- oikaistu pysyviin vastaaviin kuuluva muu omaisuus (2.2)
- oikaistu vaihtuviin vastaaviin kuuluva omaisuus (2.3).

VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNEEN PÄÄOMAN OIKAISU

Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisussa lähtökohtana on verkonhaltijan eriytetyn taseen vastattavaa-puoli, jota oikaistaan luvussa 2.4 esitetyillä tavoilla.

Oikaistaessa eriytetyn taseen vastattavaa-puoli, saadaan oikaistun taseen loppusummana verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman arvo.

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma muodostuu seuraavista eristä

- oikaistu oma pääoma (2.4.1)
- oikaistu korollinen vieras pääoma (2.4.2)
- oikaistu koroton vieras pääoma (2.4.2)
- tasauserä (2.4.1).

2.1 Pysyviin vastaaviin kuuluvan maakaasuverkko-omaisuuden oikaisu

Maakaasuverkko on suurin yksittäinen, joskin useista eri komponenteista koostuva osa verkonhaltijan omaisuutta eli eriytetyn taseen pysyviä vastaavia.

Maakaasumarkkinalain mukaan maakaasuverkolla tarkoitetaan maakaasun siirtoon tai jakeluun tarkoitettua kokonaisuutta, joka muodostuu toisiinsa liitetyistä

- maakaasuputkista ja -putkistoista
- kaikista niihin kuuluvista säiliöistä, laitteista ja laitteistoista, joiden sisältönä on maakaasu.

Maakaasuverkko-omaisuuden arvo oikaistaan valvontamenetelmissä vastaamaan sen todellista käyttöarvoa. Oikaisu tehdään siten, että kohtuullisen tuoton laskennassa ei käytetä eriytetyn taseen mukaista arvoa. Tämän sijaan käytetään oikaistusta maakaasuverkon jälleenhankinta-arvosta (2.1.1) laskettua oikaistua maakaasuverkon nykykäyttöarvoa (2.1.2).

YKSIKKÖHINNAT

Hinnoittelun kohtuullisuuden valvonnan tulisi perustua yritysten verkko-omaisuuden todelliseen käyttöarvoon, joka kuvaa yrityskohtaista markkina-arvo. Monopolihinnoittelun arvioinnissa on arvioitava, mikä on yrityksen kustannustaso verrattuna kustannuksiin, joihin yrityksellä olisi tosiasiallinen mahdollisuus. Hinnoittelun kohtuullisuuteen sisältyy sääntelyn kautta asetettu taloudellisesti tehokkaaseen toimintaan kannustava elementti, jonka avulla voidaan varmistaa, että verkonhaltijan toiminnan kustannustehokkuus toteutuu. Verkonhaltijalle tulee turvata kohtuullinen korvaus verkkopalveluista omaisuuden kohtuullisen käyttömahdollisuuden säilymiseksi. Verkkopalveluiden hinnoittelun tulisi turvata verkonhaltijalle kuuluvien tehtävien edellyttämä kohtuullinen tulorahoitus ja vakavaraisuus. Tulot saisivat siten kattaa verkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton.²

Energiaviraston tehtäviin kuuluu muun muassa edistää asiakkaiden tarpeisiin suuntautuneiden varmojen, luotettavien, tehokkaiden ja syrjimättömästi toimivien sähkö- ja maakaasuverkkojen kehitystä kustannustehokkailla tavoilla sekä edistää asianmukaisten edellytysten varmistamista sähkö- ja maakaasuverkkojen tehokalle ja luotettavalle käytölle pitkän aikavälin tavoitteet huomioon ottaen.³

² Hallituksen esitys (HE 20/2013 vp)

³ Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta 4 §

Edellä olevaan viitaten yksikköhintoja käytetään verkko-omaisuuden oikaisuissa, jotta sähkömarkkinalain sekä valvontalain tavoitteet kohtuullisen hinnoittelun valvonnalle on mahdollista saavuttaa mahdollisimman hyvin. Verkonhaltijan sähköverkko-omaisuus oikaistaan vuosittain yksikköhinnoilla sekä verkonhaltijoilta kerättävillä valvontatiedoilla, jotta sähköverkko-omaisuus vastaisi sen todellista käyttö- ja markkina-arvoa. Yksikköhintoja käytetään myös, jotta investointeihin kohdistuu tehostamisvaade ja estetään sähköverkko-omaisuuden arvon keinotekoinen nostaminen.

Yksikköhinnat kannustavat verkonhaltijoita tehostamaan investointejaan sekä estävät tehottomuudella tai huonoilla urakointisopimuksella tehtyjen tarvetta korkeampien kustannuksien siirtymisen asiakkaiden hinnoitteluun. Yksikköhintojen tarkoitus on kannustaa pitkäjänteiseen tehostamiseen investoinneissa ja etsimään aiempaa kustannustehokkaampia tapoja täyttää tarpeet verkon rakentamiselle.

Yksikköhinnat ovat keskimääräisiä komponenttikohtaisia hintoja, jotka perustuvat verkonhaltijoiden toteutuneiden verkkoinvestointien kustannuksiin. Yksikköhinnat selvitetään ja määritetään jokaiselle valvontajaksolle erikseen, jotta ne kuvastaisivat riittävän hyvin verkon todellista käyttöarvoa. Valvontajakson sisällä ei päivitetä yksikköhintoja, koska tämä heikentää liikaa ohjausvaikutusta kustannustehokkuuden parantamisessa. Lisäksi tiheämpi päivitysväli monimutkaistaisi menetelmiä, ottaen huomioon kohtuullisen tuottoasteen nykyisen määrittysperiaatteen.

Jälleenhankinta-arvon laskennassa käytetään verkkokomponenttikohtaisia keskimääräisiä yksikköhintoja. Verkkokomponentit sekä yksikköhinnat ja niiden määrittysperiaatteet on esitetty liitteessä 1.

Yksikköhintoihin ei tehdä inflaatiokorjausta eri vuosille, koska inflaatio on huomioitu kohtuullisessa tuottoasteessa. Kuudennella valvontajaksolla vuosina 2024–2027 käytetään liitteen 1 mukaista yksikköhintaluetteloa ja yksikköhintoja. Seitsemännelle valvontajaksolle yksikköhinnat päivitetään ja yksikköhintaluetteloon tehdään tarpeelliseksi katsotut täsmennykset ja lisäykset, jotta esimerkiksi uusia verkkokomponentteja on mahdollista lisätä luetteloon.

Niiltä osin kuin verkko-omaisuuteen kuuluva komponentti ei sisälly liitteen 1 mukaisiin verkkokomponentteihin, kyseinen komponentti voidaan tapauskohtaisen tarkastelun jälkeen ottaa huomioon tasearvossaan luvussa 2.2 esitetyllä tavalla. Verkonhaltijan on toimitettava valvontatietojen toimittamisen yhteydessä riittävä selvitys kyseisistä komponenteista ja niiden eriytetyn tilinpäätöksen mukaisista tasearvoista, jotta ne voidaan ottaa huomioon.

PITOAJAT

Pitoaikoja käytetään maakaasuverkko-omaisuuden oikaistun nykykäyttöarvon ja oikaistujen tasapoistojen laskentaan.

Pitoaikavälit eri verkkokomponenteille on esitetty liitteessä 1.

Verkonhaltijan on valittava pitoaikavälien puitteissa verkkokomponenttiansa pitoajat vastaamaan todellisia teknistaloudellisia pitoaikoja. Tällä tarkoitetaan aikaa, jonka verkkokomponentit todellisuudessa ovat keskimäärin tosiasiallisessa käytössä ennen niiden korvaamista. Valituilla pitoajoilla otetaan huomioon verkonhaltijan kunnossapito- ja investointistrategia.

Verkonhaltijan on toimitettava verkkokomponenteille valitseman keskimääräiset teknistaloudelliset pitoajat vuoden 2025 maaliskuun loppuun mennessä vuoden 2024 rakennetietojen ilmoittamisen yhteydessä. Verkonhaltijan ei ole mahdollista muuttaa tämän jälkeen valitsemiaan pitoaikoja.

Energiavirasto tulee tarpeen mukaan keräämään valvontajaksolla verkonhaltijoilta maakaasuverkosta purettujen komponenttien ikätietoja, joiden perusteella virasto valvoo, että valitut keskimääräiset pitoajat valvontajaksolla eivät eroa merkittävästi toteutuneista pitoajoista. Mikäli valitut pitoajat eroavat merkittävästi todellisista purkujen keskimääräisistä ikätiedoista, Energiavirasto tulee korjaamaan lopulliselle valvontapäätökselle pitoajat vastaamaan paremmin todellisia keskimääräisiä pitoaikoja.

KESKI-IKÄTIEDOT

Keski-ikä tietoja käytetään maakaasuverkko-omaisuuden oikaistun nykykäyttöarvon laskentaan.

Verkonhaltijan on selvitettävä jokaisen maakaasuverkon komponentin todellinen ikä jokaisen valvontavuoden lopussa. Näiden ikätietojen avulla verkonhaltijan on laskettava kaikille käytössä oleville verkkokomponenteille keski-ikä tiedot ja ilmoitettava ne valvontatietojärjestelmään.

Todellisella ikätiedolla tarkoitetaan komponentin käyttöikää eli ensimmäisestä käyttöönottohetkestä tai valmistusvuodesta laskettua ikää. Keski-ikä laskennassa jokaisen komponentin osalta ikä rajoittuu aina verkonhaltijan verkkokomponentille valitsemaan pitoaikaan, kun keski-ikää käytetään nykykäyttöarvon laskemiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että pitoaikaa vanhempi komponentti huomioidaan vain verkonhaltijan valitseman pitoajan ikäisenä. Ilmoitettaessa uusi komponentti

ensimmäistä kertaa valvontatietoihin, käytetään sen ikänä lähtökohtaisesti komponentin todellista ikää eli käyttöönottoajankohdasta laskettua ikää. Mikäli tämä ei ole tiedossa, käytetään ikänä 0,5 vuotta.

Niille komponenteille, joille verkonhaltija ei kykene selvittämään todellista ikää, käytetään verkkokomponentin keski-ikä laskennassa ikänä valittua pitoaikaa.

YMPÄRISTÖOLOSUHDELUOKAT

Erilaiset toimintaympäristöt investoinneille otetaan huomioon verkko-omaisuuden oikaisussa komponenttirakenteiden ohella osaksi myös hyödyntäen yksikköhintaluettelon mukaisia ympäristöolosuhdeluokkia. Ympäristöolosuhdeluokat perustuvat Suomen Ympäristökeskuksen ylläpitämiin karttapohja-aineistoihin. Tarkemmat määrytykset eri ympäristöolosuhdeluokille on kuvattu yksikköhintaluettelon verkkokomponenttien määrytyksissä.

Ympäristöolosuhdeluokkia sovelletaan jakeluverkon kaasuputkiojien kaivuolosuhteisiin.

Verkonhaltijan on valvontajakson jokaisena vuonna selvitettävä ympäristöolosuhdeluokat niille liitteen 1 verkkokomponenteille, joille ympäristöolosuhdemäärittäystä tarvitaan. Verkonhaltijan tulee pystyä tarvittaessa todentamaan selkeästi ja läpinäkyvästi olosuhteiden määrittäminen Energiavirastolle. Jos verkonhaltija ei pysty todentamaan karttapohja-aineistojen perusteella olosuhteita Energiavirastolle, verkonhaltijan on mahdollista käyttää ympäristöolosuhteiden luokittelussa vain helpoia olosuhteita.

MAAKAASUPUTKIEN JÄLLEENHANKINTA-ARVON MÄÄRITTÄMISPERIAATTEET

Maakaasuputkien arvo määritetään samoin periaattein kuin aiemmilla valvontajaksoilla. Ympäristöolosuhdeluokkien perusteella määritetään jokaiselle verkonhaltijalle keskimääräisiä kaivuolosuhteita kuvaava keskimääräinen yksikköhinta maakaasuputkikilometriä kohti. Tämä yksikköhinta lisätään nykykäyttö- ja jälleenhankinta-arvon laskennassa maakaasuputkien yksikköhintoihin.

Keskimääräisen kaivuolosuhteen määrittäminen perustuu tosiasiallisesti käytössä oleviin kaasuputkien ojiin. Toisin sanoen jaottelu eri olosuhdeluokkiin tehdään niiden ojien perusteella, joissa kulkee tosiasiallisesti käytössä olevia maakaasuputkia.

Verkonhaltijan tulee selvittää vuosittain maakaasuputkien määrätietojen ohella todelliset oja-pituudet eri kaivuolosuhteissa vuoden lopun tilanteessa ja ilmoittaa ne valvontatietojärjestelmään verkon rakennetietoihin. Todelliset oja-pituuden on

mahdollista selvittää maakaasuputkien sijaintitietojen perusteella. Verkkotietojärjestelmiä kehittämällä ojapituudet on mahdollista selvittää ilman paikkakohtaista tarkistusta, esimerkiksi riittävän lähekkäin olevat kaasuputket olisi järjestelmien avulla mahdollista tulkitä automaattisesti yhdeksi ojaksi.

Verkonhaltijalla on mahdollisuus esittää perusteltuja korjauksia ympäristöolosuhteiden aineistoissa mahdollisesti ilmeneviin laaja-alaisiin todennettavissa oleviin virheisiin. Pienten virheiden korjaaminen ei ole tarkoituksenmukaista, koska virheet kompensoivat toisiaan ja virheitä syntyy yhtä lailla verkkonhaltijan eduksi kuin haitaksi. Virheellä tarkoitetaan sitä, että karttapohja-aineisto ei vastaa todellista tilannetta. Energiavirasto arvioi saadun korjaus ehdotuksen perusteineen ja käsittelee sen valvontajakson loppuun mennessä. Verkonhaltija ei saa ilmoittaa korjattuja olosuhteita valvontatietoihin ilman Energiaviraston hyväksyntää. Kaikki rakennetiedot tulee ilmoittaa määrätyksien sekä Energiaviraston antamien ohjeiden mukaan.

Energiavirasto antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita virheiden korjaamiseen.

VERKKOTOIMINTAAN KUULUMATTOMAT KOMPONENTIT

Verkkotoimintaan kuulumattomia komponentteja ja omaisuuseriä ei lasketa mukaan verkkotoimintaan sitoutuneeseen oikaistuun omaisuuteen. Tällaisia ovat esimerkiksi maa-alueet, jotka eivät ole verkkotoiminnan tosiasiallisessa käytössä. Näille erille ei saa lainkaan kohtuullista tuottoa, koska ne eivät ole verkkotoimintaa.

Verkkotoimintaan eivät kuulu komponentit, jotka eivät ole

- verkkonhaltijan hallinnassa vaan ovat verkkonhaltijan käytössä varallisuus oikeudellisella järjestelyllä, jossa verkon hallintaoikeus ei siirry verkon omistajalta (nk. osallistuminen toisen käyttöomaisuuteen)
- verkkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden piirissä
- verkkonhaltijan verkkoluvan mukaista verkkotoimintaa.

Vuokraverkossa verkkotoimintaan eivät edellä mainittujen lisäksi kuulu komponentit, joita ei ole sisällytetty vuokratusta verkosta tehtyyn vuokrasopimukseen.

MAAKAASUVERKKO-OMAISUUTEEN KUULUMATTOMAT KOMPONENTIT

Ne komponentit, jotka eivät kuulu verkkotoimintaan eivät voi myöskään kuulua maakaasuverkko-omaisuuteen. Lisäksi oikaistavaan maakaasuverkko-omaisuuteen eivät kuulu komponentit, jotka eivät ole

- liitetty verkkoon
- tosiasiallisessa käytössä, esimerkiksi varastoidut laitteet ja materiaalit
- aiheuttaneet verkonhaltijalle hankintakustannuksia
- verkon toiminnan kannalta tarpeellisia.

VERKON RAKENTAMISEEN SAADUT TUET

Verkonhaltija voi saada tukia tai muita kompensatioita verkkoon tehtäviin investointeihin esimerkiksi Suomen valtiolta tai Euroopan Unionilta. Lähtökohtaisesti kyse on aina tuesta, jos jokin taho osallistuu suoraan verkonhaltijan rakentamiskustannuksiin.

Verkon rakentamiseen saaduilla tuilla tai kompensatioilla rahoitettuja komponentteja ei lasketa mukaan maakaasuverkko-omaisuuden oikaistuihin jälleenhankinta- ja nykykäyttöarvoon, jos tuki ei nosta verkonhaltijan oikaistua tulosta. Vastaavat tuet eliminoidaan pois laskennasta ilmoittamalla verkkokomponenttien määriin vain se osuus, jolle tukea ei ole saatu. Tuettua osuutta ei saa ilmoittaa rakennetietoihin. Tämä koskee kaikkia, myös vanhempia, investointeja.

Verkkokomponentteihin kohdistuvat tuet, jotka näkyvät verkonhaltijan kirjanpidossa oikaistua tulosta kasvattavana eränä, huomioidaan verkko-omaisuuden oikaisussa rakennetietojen ilmoittamisessa siten, että tuen osuudella ei tule saada kohtuullista tuottoa. Näin ollen tuella rahoitetun verkonosan iäksi ilmoitetaan rakennetiedoissa valittu pitoaika komponenttien keski-ikä laskennassa.

Verkonhaltijan on toimitettava verkon rakennetietojen toimittamisen yhteydessä selvitys kaikkien saamiensa tukien ja muiden kompensatioiden määrästä tosiasiallisesti käytössä olevien verkkokomponenttien osalta. Selvityksestä on käytävä rivikohtaisesti ilmi verkkokomponentti ja siihen kohdistetun tuen määrä. Lisäksi selvityksestä on käytävä ilmi, miten tukea saanut komponentti on rakennetietoihin ilmoitettu sekä miten tuki on käsitelty tilinpäätöstiedoissa.

Energiavirasto antaa tarvittaessa lisäohjeita tuella rahoitettujen komponenttien ilmoittamisesta valvontatietoihin.

VUOKRAVERKOT

Vuokratun verkon komponentit sisällytetään maakaasuverkkotoimintaan sitoutuneeseen oikaistuun omaisuuteen. Vuokrausjärjestely puretaan samoin periaattein sekä yksittäiselle komponentille että suuremmalle kokonaisuudelle.

Verkonhaltijan on pystyttävä yksilöimään kaikki komponentit, jotka kuuluvat verkkovuokraan.

Verkonhaltijan on mahdollista ilmoittaa vuokraamansa komponentti valvontatietoihin vain, jos komponentin omistaja ei ole ilmoittanut sitä omaan verkko-omaisuuteensa.

2.1.1 Oikaistu jälleenhankinta-arvo

Maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu jälleenhankinta-arvo lasketaan valvontajakson kaikille vuosille kunkin vuoden joulukuun viimeisen päivän tilannetta vastaavana arvona.

Verkkokomponentin oikaistu jälleenhankinta-arvo lasketaan kolmannella ja neljännellä valvontajaksolla liitteen 1 mukaisen yksikköhinnan ja verkonhaltijan valvontatiedoissa ilmoittaman verkkokomponentin lukumäärän tulona. Koko oikaistun maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu jälleenhankinta-arvo saadaan laske-
malla yhteen verkkokomponenttikohtaiset oikaistut jälleenhankinta-arvot.

Oikaistun jälleenhankinta-arvon laskenta verkkokomponenttikohtaisesti on esitetty kaavassa 2.

$$JHA_i = yksikköhinta_i \times määrä_i \quad (2)$$

Koko maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu jälleenhankinta-arvo lasketaan verkkokomponenttien oikaistujen jälleenhankinta-arvojen summana kaavan 3 mukaisesti.

$$JHA = \sum_{i=1}^n (JHA_i) \quad (3)$$

kaavoissa 2 ja 3

JHA_i = verkkokomponentin i kaikkien komponenttien yhteenlaskettu oikaistu jälleenhankinta-arvo

$yksikköhinta_i$ = verkkokomponentin i liitteen 1 mukainen yksikköhinta

$määrä_i$ = verkkokomponentin i kaikkien komponenttien lukumäärä

JHA = koko maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu jälleenhankinta-arvo

2.1.2 Oikaistu nykykäyttöarvo

Maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu nykykäyttöarvo lasketaan valvontajakson kaikille vuosille kunkin vuoden joulukuun viimeisen päivän tilannetta vastaavana arvona.

Verkkokomponentin oikaistu nykykäyttöarvo lasketaan sen oikaistusta jälleenhankinta-arvosta verkonhaltijan valitseman verkkokomponentin pitoajan ja verkonhaltijan valvontatiedoissa ilmoittaman verkkokomponentin keski-ikä avulla. Koko oikaistun maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu nykykäyttöarvo saadaan laske-
malla yhteen verkkokomponenttikohtaiset oikaistut nykykäyttöarvot.

Oikaistun nykykäyttöarvon laskenta verkkokomponenttikohtaisesti on esitetty kaavassa 4.

$$NKA_i = \left(1 - \frac{\text{keski} - ikä_i}{\text{pitoaika}_i}\right) \times JHA_i \quad (4)$$

Koko maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu nykykäyttöarvo lasketaan verkko-
komponenttien oikaistujen nykykäyttöarvojen summana kaavan 5 mukaisesti.

$$NKA = \sum_{i=1}^n (NKA_i) \quad (5)$$

kaavoissa 4 ja 5

NKA_i = verkkokomponentin i kaikkien komponenttien oikaistu nykykäyttöarvo

$pitoaika_i$ = verkkokomponentin i pitoaika

$keski-ikä_i$ = verkkokomponentin i kaikkien komponenttien keski-ikä

NKA = koko maakaasuverkko-omaisuuden oikaistu nykykäyttöarvo

2.2 Pysyviin vastaaviin kuuluvan muun omaisuuden oikaisu

Verkkotoimintaan sitoutuneen omaisuuden oikaisun yhteydessä otetaan eriytetyn taseen pysyviin vastaaviin kuuluva muu omaisuus kuin maakaasuverkon hyödykkeet huomioon lähtökohtaisesti tasearvossaan. Tällainen erä on esimerkiksi keskeneräiset hankinnat. Näiden osalta oikaistaan kuitenkin liikearvo ja sijoitukset eliminoimalla ne.

MAAKAASUVERKON HYÖDYKKEISIIN KIRJATTU MUU OMAISUUS

Verkonhaltijan on ilmoitettava tilinpäätöksen liitetietona sellaiset maakaasuverkon hyödykkeisiin kirjatut erät, joita ei oteta huomioon oikaistun jälleenhankinta-arvon ja nykykäyttöarvon laskennassa. Nämä erät otetaan verkkotoimintaan sitoutuneessa oikaistussa omaisuudessa huomioon eriytetyn taseen mukaisessa arvossaan. Kohtuullisena poistotasona niille sallitaan eriytettyyn tuloslaskelmaan perustuva suunnitelman mukainen poisto. Tällaisia eriä ovat esimerkiksi varastoidut maakaasuverkkotoimintaan liittyvät laitteet ja materiaalit.

Tällaisiin eriin sisältyviä komponentteja ei huomioida maakaasuverkko-omaisuuden oikaistun jälleenhankinta-arvon laskennassa, vaikka kyseiset komponentit sisältyisivät liitteen 1 komponenttiluetteloon. Tällaiset komponentit huomioidaan eriytetyn taseen mukaisessa arvossaan.

MUIHIN KUIN MAAKAASUVERKON HYÖDYKKEISIIN KIRJATUT MAAKAASUVERKON KOMPONENTIT

Mikäli maakaasuverkon komponentteja kuitenkin on eriytetyssä taseessa muissa erissä kuin pysyvien vastaavien maakaasuverkon hyödykkeissä, eliminoidaan komponenttien tasearvo pois näistä eristä. Eliminointi tehdään niiden komponenttien osalta, jotka on mainittu liitteen 1 mukaisessa verkkokomponenttiluettelossa ja jotka ovat maakaasuverkon tosiasiallisessa käytössä. Nämä komponentit ote-

taan verkkotoimintaan sitoutuneessa oikaistussa omaisuudessa huomioon luvun 2.1.2 mukaisessa oikaistussa nykykäyttöarvossaan.

LIIEARVO

Verkkotoimintaan sitoutuneen omaisuuden oikaisun yhteydessä eliminoidaan eriytetyn taseen mukainen liiearvo.

Lainsäädännön esitöissä (HE 20/2013 vp) otetaan kantaa yrityskauppoihin ja muihin järjestelyihin, joissa verkko-omaisuudesta maksetaan todellista käyttöarvoa enemmän.

Valvontamenetelmien onkin perustuttava verkonhaltijan maakaasuverkko-omaisuuden todelliseen käyttöarvoon eikä esimerkiksi yritysjärjestelyiden perusteella määritettyyn kaupalliseen markkina-arvoon, joka voi sisältää maakaasuverkkotoimintaan kuulumattomia arvostus- tai järjestelyeriä.

Eriytetyn taseen mukainen maakaasuverkko-omaisuus oikaistaan luvussa 2.1 kuvatun mukaisesti oikaistuun nykykäyttöarvoon. Tämä kuvaa maakaasuverkko-omaisuuden todellista käyttöarvoa valvontamenetelmissä.

Tämän perusteella Energiavirasto katsoo, että yrityskaupan yhteydessä syntynyt eriytetyn taseen liiearvo kuvaa sellaista aineetonta arvoa, jota ei ole pystytty kohdistamaan muille omaisuuserille.

Fuusioaktiiva

Sulautumisessa syntyneen fuusioaktiivan liiearvon osuutta käsitellään vastaavalla tavalla kuin liiearvoa.

SIJOITUKSET

Verkkotoimintaan sitoutunutta omaisuutta oikaistaessa eliminoidaan eriytetyn taseen mukaiset pysyvien vastaavien sijoitukset.

Pysyvien vastaavien sijoituksiin kuuluu muun muassa sijoituksia, joilla tavoitellaan muuta kuin välittömästi verkkotoimintaan liittyvää voittoa tai liiketoiminnan laajentamista. Tällaisia sijoituksia ei voida pitää verkkotoiminnan harjoittamisen kannalta välttämättöminä. Tämän vuoksi niitä ei myöskään ole perusteltua mitään osin lukea verkkotoimintaan sitoutuneeseen oikaistuun omaisuuteen.

2.3 Vaihtuviin vastaaviin kuuluvan omaisuuden oikaisu

RAHOITUSOMAISUUS

Laskettaessa verkkotoimintaan sitoutunutta oikaistua omaisuutta, eliminoidaan eriytetyn taseen rahoitusomaisuus.

Eliminoitavaan rahoitusomaisuuteen luetaan eriytetyn taseen vastaavaa-puolen erät

- lyhyt- ja pitkäaikaiset saamiset
- rahoitusarvopaperit
- rahat ja pankkisaamiset sekä näihin rinnastettavissa olevat erät.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO:2010:86) mukaisesti myyntisääntöjä ei eliminoida.

Rahoitusomaisuuden hallinta ei ole rahoitusteoreettisestikaan varsinaista verkkotoimintaa. Tämän vuoksi sitä ei ole perusteltua pääosin lukea verkkotoimintaan sitoutuneeseen oikaistuun omaisuuteen.

Verkkotoiminnan harjoittamisen turvaamiseksi välttämättömästä rahoitusomaisuudesta aiheutuvat kustannukset otetaan toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa huomioon luvun 5.3 mukaisesti.

VAIHTO-OMAISUUS

Laskettaessa verkkotoimintaan sitoutunutta oikaistua omaisuutta, eliminoidaan eriytetyn taseen vaihto-omaisuus.

Vaihto-omaisuus voi olla tarkoitettu omaan käyttöön kulutettavaksi tai eteenpäin luovutettavaksi (KPL 4 §). Molemmissa tapauksissa taseelle aktivoidussa vaihto-omaisuudessa on kyse menon jaksottamisesta. Kun vaihto-omaisuus on tarkoitettu yhtiön omaan käyttöön kulutettavaksi, ei siihen voida katsoa liittyvän liiketoiminnallista riskiä, jonka perusteella varastoille tulisi saada kohtuullista tuottoa.

Hyödykkeiden luovuttaminen ei lähtökohtaisesti kuulu maakaasun jakeluverkkoliiketoimintaan. Luovutettavaksi tarkoitetun omaisuuden ollessa verkko-omaisuutta, joka on otettu pois käytöstä ja on tarkoitettu myytäväksi, on yhtiö jo saanut tälle tuoton sen ollessa käytössä. Käytöstä poistetuille verkonosille ei ole perusteltua saada kohtuullista tuottoa.

2.4 Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisu

Oikaistun taseen vastattavaa-puoli määritetään jakamalla verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma

- oikaistuun omaan pääomaan
- oikaistuun korolliseen vieraaseen pääomaan
- oikaistuun korottomaan vieraaseen pääomaan.

2.4.1 Oman pääoman oikaisu

Oikaistussa taseessa omaksi pääomaksi katsotaan eriytetyn taseen mukainen oma pääoma.

Oikaistussa taseessa omaksi pääomaksi katsotaan myös vapaaehtoiset varaukset ja poistoero laskennallisella verovelalla vähennettynä sekä vuoden 2005 jälkeen eriytettyyn taseeseen kirjatut palautuskelpoiset liittymismaksut. Oman pääoman oikaisussa otetaan huomioon myös konserniavustukset.

Lisäksi oikaistussa taseessa omaan pääomaan lisätään tasauserä.

KONSERNIAVUSTUS

Verkonhaltija on tasavertaisessa asemassa riippumatta siitä, toimiiko se konsernirakenteella vai ilman konsernirakennetta.

Annettu konserniavustus

Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisussa omaan pääomaan palautetaan konserniavustuksen määrä vähennettynä laskennallisen verovelan määrällä.

Näin toimitaan riippumatta siitä, onko kyseessä annettu konserniavustus, joka tilinpäätöshetkellä on päätetty antaa ja joka on myös maksettu tai jota ei vielä ole maksettu.

Annettu konserniavustus on voitonjaon luonteinen erä, joka ilman konsernirakennetta toimivalla verkkonhaltijalla kirjautuu eriytettyyn taseeseen kohtaan tilikauden voitto.

Saatu konserniavustus

Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisussa saadun konserniavustuksen määrä vähennettynä laskennallisen verovelan määrällä vähennetään omasta pää-

omasta. Myös saatu konserniavustus on voitonjaon luonteinen erä, joka kasvattaa tilikauden tulosta.

Saamiset eliminoidaan kohtuullisen tuoton laskennassa tämän asiakirjan luvussa 2.3 esitetyn mukaisesti. Eliminoinnissa otetaan huomioon saatujen konserniavustusten määrä.

TASAUSERÄ

Tasauserä kuvaa oikaistun taseen verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun omaisuuden arvon eroa eriytetyn taseen vastaavaa-puolen arvoon.

Tasauserää käytetään tasaamaan oikaistun taseen vastaavaa- ja vastattavaa-puolet. Se kirjataan oikaistun taseen vastattavaa-puolen omaan pääomaan.

Tasauserän arvo lasketaan oikaistun taseen vastaavaa- ja vastattavaa-puolten erotuksena.

Tasauserä voi olla myös negatiivinen, jos oikaistun taseen verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun omaisuuden arvo on pienempi kuin eriytetyn taseen vastaavaa-puolen arvo.

2.4.2 Vieraan pääoman oikaisu

Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisemisessa vieras pääoma jaetaan korolliseen ja korottomaan vieraaseen pääomaan.

OIKAISTU KOROLLINEN VIERAS PÄÄOMA

Eriytetyn taseen korollinen vieras pääoma otetaan sellaisenaan huomioon oikaisussa korollisessa vieraassa pääomassa. Kuitenkin korollisen konserniavustusvelan oman pääoman osuus eliminoidaan.

Korollisen vieraan pääoman erä ovat esimerkiksi eriytetyn taseen pitkäaikaisen vieraan pääoman pankki-, eläke- ja muut lainat sekä eriytetyn taseen lyhytaikaisen vieraan pääoman edellä mainittujen lainojen lyhennyserät.

Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisemisessa käsitellään mahdollisia pääomalainoja ja verkonhaltijan omistajilta otettuja muita korollisia lainoja korollisena vieraana pääomana.

OIKAISTU KOROTON VIERAS PÄÄOMA

Eriytetyn taseen koroton vieras pääoma otetaan sellaisenaan huomioon oikaistussa korottomassa vieraassa pääomassa. Näitä eriä ovat esimerkiksi ostovelat, siirtovelat ja muut lyhytaikaiset velat. Kuitenkin korottoman konserniavustusvelan ja poistoeron oman pääoman osuus eliminoidaan. Korottoman konserniavustusvelan ja poistoeron laskennallisen verovelan osuus katsotaan korottomaksi vieraaksi pääomaksi.

Eriytetyn taseen pakolliset varaukset käsitellään kokonaisuudessaan korottomana vieraana pääomana.

NEGATIIVINEN RAHOITUSOMAISUUDEN TILIN SALDO

Verkkotoiminnalle kohdistetun vaihtuvien vastaavien tilin ollessa negatiivinen on erä luonteeltaan verkkotoiminnan velka. Verkkotoiminnalle kohdistetun rahoitusomaisuuden erän negatiivinen saldo lisätään oikaistuun korottomaan vieraaseen pääomaan.

Rahoitusomaisuuden erällä tarkoitetaan tässä:

- lyhyt- ja pitkäaikaiset siirtosaamiset
- lyhyt- ja pitkäaikaiset muut saamiset
- rahoitusarvopaperit
- rahat ja pankkisaamiset sekä näihin rinnastettavat erät.

Korottomissa veloissa huomioitavia negatiivisia rahoitusomaisuuden eriä ei huomioida laskettaessa kohdan 5.3 mukaisia rahoitusomaisuuden kohtuullisia kustannuksia.

LIITYMISMAKSUT

Liittymismaksulla rahoitetut komponentit lasketaan mukaan verkkotoimintaan sitoutuneeseen oikaistuun omaisuuteen.

Verkonhaltija on tasavertaisessa asemassa riippumatta siitä, käyttääkö se palautuskelpoisia vai ei-palautuskelpoisia liittymismaksuja.

Palautuskelpoiset liittymismaksut

Muodollinenkin palautusehto tekee liittymismaksusta velan luonteista, vaikka palautustapahtumat käytännössä ovat harvinaisia. Erotukseksi muista pitkäaikaisista veloista liittymismaksuilta puuttuu korkoseuraamus eli ne ovat korotonta vierasta

pääomaa. Palautuskelpoisia liittymismaksuja ei voi Kirjanpitolautakunnan lausunnon⁴ perusteella kirjata eriytetyn taseen omaan pääomaan.

Verkkotoimintaan sitoutuneen pääoman oikaisussa käsitellään vuoden 2005 loppuun mennessä eriytettyyn taseeseen kirjattuja palautuskelpoisia liittymismaksuja korottomana vieraana pääomana.

Vuoden 2005 jälkeen eriytettyyn taseeseen kirjatut palautuskelpoiset liittymismaksut eivät kasvata oikaistun taseen korotonta vierasta pääomaa.

Liittymismaksujen nettomuutos palautetaan luvun 5.1 mukaisesti toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Verkonhaltijan on eriteltävä omana eränään omistajan tai sen muiden yhtiöiden taseisiin kirjattujen verkkotoimintaansa kuuluvien palautuskelpoisten liittymismaksujen vuosittainen määrä eriytetyn tilinpäätöksen liitetietona.

Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut

Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut ovat verkkotoiminnan tuottoja luvun 5.1 mukaisesti.

⁴ Kirjanpitolautakunnan lausunto sähköliittymismaksujen kirjaamisesta (1650/2001)

3 KOHTUULLINEN TUOTTOASTE

3.1 Pääoman painotetun keskikustannuksen malli

Verkkotoimintaan sitoutuneelle oikaistulle pääomalle hyväksyttävän kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään pääoman painotetun keskikustannuksen mallia (Weighted Average Cost of Capital, WACC-malli).

WACC-malli ilmaisee yrityksen käyttämän pääoman keskimääräisen kustannuksen, jossa painoina ovat verrokkiyhtiöistä johdetut oman ja vieraan pääoman suhteelliset arvot.

WACC-mallin parametrien määrittämistä varten Energiavirasto on teettänyt KPMG Oy Ab:llä lausunnon⁵. Tämä lausunto on seuraavassa esitettyjen WACC-mallin parametrien tasojen ja päivitystiheyksien valinnassa keskeisenä perusteena.

3.2 Oman pääoman kohtuullinen kustannus

Kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä oman pääoman kohtuullinen kustannus lasketaan CAP-mallilla (Capital Asset Pricing Model).

CAP-malli kuvaa riskiä sisältävän sijoituskohteen tuottovaatimuksen ja riskin välistä riippuvuutta.

Mallissa oman pääoman kohtuullinen kustannus muodostuu siten, että riskittömään korkoon lisätään riskilisä, joka muodostuu markkinariskipreemion ja beeta-kertoimen tulona. Lisäksi riskittömään korkoon lisätään likvidittömyyspremio ja maariskipremio.

Mallin laskenta on esitetty kaavassa 6.

$$C_E = R_f + \beta_{\text{velallinen}} \times (R_m - R_f) + LP + CRP \quad (6)$$

missä

C_E = oman pääoman kohtuullinen kustannus

R_f = riskitön korkokanta

$\beta_{\text{velallinen}}$ = velallinen beeta-kerroin

⁵ KPMG Oy Ab, Selvitys kohtuullisen tuottoasteen määrittämisestä sähkö- ja maakaasuverkkotoimintaan sitoutuneelle pääomalle, 20.9.2022

R_m = markkinoiden keskimääräinen tuotto

$R_m - R_r$ = markkinariskipreemio

LP = likvidittömyyspreemio

CRP = maariskipreemio

3.2.1 Oman pääoman riskitön korkokanta

Kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään oman pääoman kohtuullisen kustannuksen perustana olevana riskittömänä korkokantana Saksan valtion kymmenen vuoden obligaatioiden korkoa.

Riskitön korkokanta kuvaa mahdollisimman riskittömän sijoituskohteen tuottovaihtumusta. Yleisesti tällaisena sijoituskohteena pidetään korkeasti (AAA) luottoluokiteltujen valtioiden velkakirjoja.

Koska oman pääoman sijoitushorisontin on verkkotoiminnassa oltava useita vuosia, olennaista on maturiteetin eli laina-ajan valinta. Siksi pitkän joukkolainan tuoton käyttö riskittömän koron määrittämisessä on perusteltua.

Riskittömän korkokannan arvo päivitetään vuosittain käyttäen Saksan valtion kymmenen vuoden obligaatioiden koron edellisen vuoden huhti-syyskuun toteutuneiden päiväarvojen keskiarvoa. Esimerkiksi vuodelle 2024 arvo määräytyy vuoden 2023 huhti-syyskuun toteutuneiden päiväarvojen keskiarvon perusteella.

Toteutuneet päiväarvot ovat Saksan keskuspankin (Deutsche Bundesbank) julkaisemia⁶.

Edellä kuvattua riskittömän korkokannan arvoa käytetään myös vieraan pääoman kohtuullisen kustannuksen perustana olevana riskittömänä korkokantana (3.3.1).

3.2.2 Maariskipreemio

Kun riskitön korko määräytyy AAA-luottoluokitellun valtion mukaan, maariskipreemio pyrkii huomioimaan lisäriskin, että alemman luottoluokituksen omaava valtio laiminlyö velkakirjaobligaationsa verrattuna AAA-luokiteltuun valtioon. Koska Suomi ei ole AAA-luottoluokitettu valtio⁷, ja riskitön korko määritetään Saksan

⁶ <https://www.bundesbank.de/en/statistics/money-and-capital-markets/interest-rates-and-yields/daily-yields-of-current-federal-securities-772220>

⁷ Suomen luottoluokitus oli tasoa AA+ vuonna 2022: <https://www.valtionvelka.fi/sijoittajille/luottoluokitukset/>

valtion velkakirjojen perusteella, on Suomessa toteutettavan liiketoiminnan riskeihin perusteltua huomioida maakohtainen riskipreemio.

Maariskipreemion arvo päivitetään vuosittain käyttäen Suomen valtion kymmenen vuoden obligaatioiden koron edellisen vuoden huhti-syyskuun toteutuneiden päiväärvöjen keskiarvoja, josta vähennetään Saksan valtion kymmenen vuoden obligaatioiden koron keskiarvo samalta ajalta.

Suomen korkotasoa heijastavat toteutuneet päiväärvöt ovat Suomen Pankin julkaisemia.

Edellä kuvattua maariskipreemion arvoa käytetään myös vieraan pääoman kohtuullisessa kustannuksessa huomioitavana maariskipreemiona (3.3.1).

3.2.3 Beeta-kerroin

Viidennen valvontajakson ensimmäisellä puoliskolla (2024–2025) kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään velallisen beetan arvona 0,60.

Velallinen beeta päivitetään menetelmäjaksön aikana kahden vuoden välein vuosien 2025, 2027 ja 2029 loppuun mennessä perustuen vastaavaan laskentamenetelmään koskien velatonta beeta-kerrointa sekä pääomarakennetta, kuin mitä sovelletaan viidennen valvontajakson ensimmäiselle puoliskolle.

Beeta-kerroin kuvaa tarkasteltavan yrityksen riskipitoisuutta suhteessa kaikkien sijoitusten keskimääräiseen riskipitoisuuteen.

Beeta-kerroin on riippuvainen yrityksen kustannusrakenteesta, velkaisuusasteesta ja kasvusta. Käytännössä tämä johtaa siihen, että samalla alalla toimivien yritysten beeta-kertoimet ovat lähellä toisiaan.

Valvontamenetelmissä lähtökohtana on, että beeta-kerroin on toimialakohtainen suure. Se kuvaa maakaasuverkkotoimialan yrityksiin tehtyjen sijoitusten riskipitoisuutta verrattuna kaikkiin sijoituksiin osakemarkkinoilla.

Energiaviraston teettämässä ulkopuolisessa selvityksessä KPMG:ltä arvioitiin Suomen maakaasuverkkotoimintaan kohdistuvia lisäriskejä, joiden perusteella aiemmilla menetelmäjaksosilla on sovellettu maakaasun lisäriskipreemiota. Näitä erityispiirteitä ovat maakaasun saatavuus- ja menekkiriski, joista yhdestä toimitajasta aiemmin aiheutunut saatavuusriski on muuttunut uusien maakaasuyhteysien sekä yleistyneen nesteytetyn maakaasun myötä.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että maakaasun jakeluverkkotoimintaan liittyvät riskit tulevat kattavasti huomioiduksi vertailuyhtiöiden perusteella määritetyistä markkinaehtoisista parametreista kuten beeta-kertoimesta. Lisäksi Energiaviraston näkemys on, että maakaasuverkkotoimialan omistajilla on mahdollisuus hajauttaa omaa pääomaansa siten, että pääomaan kohdistuva ei-systemaattinen riski voidaan minimoida yksittäisen omistajatahon näkökulmasta. Tällöin ei ole perusteltua huomioida Suomen maakaasuverkkotoimialan erityispiirteitä erillisenä lisäriskipreemiona.

Velaton beeta-kerroin kuvaa liiketoiminnan riskiä ilman velkaantumisesta aiheutuvaa riskiä. Velaton beeta on valvontamenetelmissä laskettu käyttäen Hamada-kaavaa, jossa eliminoidaan myös veroasteen vaikutus.

Velattoman beeta-kertoimen arvona käytetään KMPG:n selvityksessä maakaasun jakeluverkkotoimialalle määritetyn vaihteluvälin mediaania 0,40⁸.

Päivityksessä käytettävän verrokkiryhmän tulee sisältää useita yhtiöitä, joilla on maakaasun jakeluverkkotoimintaa beeta-kertoimen päivittämishetkellä. Muussa tapauksessa Virasto soveltaa viimeisintä vahvistettua beeta-kertoimen arvoa.

Oman pääoman kohtuullisen kustannuksen määrittämistä varten velaton beeta-kerroin korjataan velalliseksi beeta-kertoimeksi. Tämän korjauksen laskenta, jossa huomioidaan velkaisuusaste ja yhteisöverokanta, on esitetty kaavassa 7.

$$\beta_{velallinen} = \beta_{velaton} \times \left(1 + (1 - yvk) \times \frac{g}{1-g}\right) \quad (7)$$

missä

$\beta_{velallinen}$ = velallinen beeta-kerroin

$\beta_{velaton}$ = velaton beeta-kerroin

yvk = yhteisöverokanta

g = korollisen vieraan pääoman osuus optimaalisesta pääomarakenteesta

$1 - g$ = oman pääoman osuus optimaalisesta pääomarakenteesta

⁸ Velattomat beeta-kertoimet on laskettu jakamalla verrokkiyhtiön sekä vertailuindeksin tuoton kovarianssi vertailuindeksin tuoton varianssilla käyttäen viikoittaisia tuottoja kahden vuoden ajalta arvonnäytyspäivänä. Kunkin velaton beeta on lopulta oikaistu käyttäen Blumen menetelmää (ns. "adjusted beta"), jossa raaka beeta-arvo on korjattu painottamalla kolmasosalla markkinoiden keskimääräistä riskiä: $\beta_{oikaistu} = \frac{2}{3} \times \beta_{oikaisematon} + \frac{1}{3} \times 1$

3.2.4 Markkinariskipreemio

Viidennellä valvontajaksolla (2024–2027) kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään markkinariskipreemion arvoa, joka perustuu implisiittiseen osakemarkkinapreemioon AAA-luottoluokitellussa valtiossa.

Kuudennelle valvontajaksolle (2028–2031) markkinariskipreemio päivitetään vuoden 2027 loppuun mennessä perustuen vastaavaan laskentamenetelmään.

Markkinariskipreemio kuvaa riskittömän koron ja osakesijoituksen tuoton erotusta eli sitä miten paljon osakkeet ovat tuottaneet yli riskittömän koron.

Aikaisemmillä valvontajaksoilla sovellettu markkinariskipreemion arvo on perustunut muun muassa viraston teettämiin selvityksiin ja lausuntoihin. Myös markkinaoikeus on hyväksynyt käytetyn arvon päätöksessään (MAO:635–688/10). KPMG:llä teetetyn selvityksen mukaan kyseinen taso on perusteltu, kun maakohdittainen riski on huomioitu erillisenä maariskipreemiona ja riskitön korko on määritetty soveltaen AAA-luottoluokitellun valtion kymmenen vuoden obligaatioiden tuottoa.

KPMG:n selvityksen perusteella markkinariskipreemiona voidaan soveltaa niin sanottua implisiittistä markkinariskipreemiota, joka on laskettu professori Aswath Damodaranin kuukausittain julkaiseman tietokannan perusteella⁹. Kullakin valvontajaksolla sovellettava arvo pohjautuu päivityshetkellä viimeisimmän syyskuun arvoon. Näin ollen viidennelle valvontajaksolla markkinariskipreemio tullaan määrittelemään perustuen syyskuun 2023 arvoon.

Jos tietokanta ei ole saatavilla päivityshetkellä, soveltaa Virasto kuudennella valvontajaksolla markkinariskipreemion arvoa 5 %.

3.2.5 Likvidittömyyspreemio

Kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään likvidittömyyspreemion arvona 0,6 %.

Likvidittömyyspreemio kuvaa sijoituksen mahdollista epälikvidisyyttä.

Julkisesti noteeraamattoman tai muusta syystä epälikvidin yhtiön omistuksen arvoon alentavasti vaikuttavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi korkeammat transaktiokustannukset sekä pidempi myyntiaika verrattuna listatun yhtiön omistukseen.

⁹ Lähteenä käytetään professori Damodaranin kuukausittain julkaisemaa 12 kuukauden juoksevaa keskiarvoa implisiittistä markkinariskipreemiota "ERP (T12 m with sustainable payout)"

Likvidittömyyspreemiota yrityksen arvon määrittämisessä on pyritty mallintamaan eri menetelmillä. Sen laskemiseksi ei kuitenkaan ole valikoitunut yhtä yleisesti hyväksyttyä menetelmää. Preemion soveltaminen käytäntöön onkin erittäin harkinnanvaraista.

Maltillista likvidittömyyspreemion tasoa tukevat verkkotoiminnan luvanvaraisuus ja toimialalla viime vuosina toteutuneet yrityskaupat.

Likvidittömyyspreemion tasoa arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon, että toimialan yritykset ovat pääosin enemmistöomisteisia. Tällöin omistajilla on kontrolli yhtiöissä ja ne voivat siten itse vaikuttaa suoraan yritysten liiketoimintaan.

Likvidittömyyspreemion arvoa on käsitelty markkinaoikeuden päätöksen (MAO: 271–344/2006) lisäksi useassa lausunnossa^{4, 10, 11, 12, 13}. Preemion arvo voidaan määrittää näissä esitettyjen arvojen keskiarvona.

3.2.6 Pääomarakenne

Viidennen valvontajakson ensimmäisellä puoliskolla (2024–2025) kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään verrokkiyhtiöistä johdettua pääomarakennetta, jossa korollisen vieraan pääoman paino on 39 % ja oman pääoman paino on 61 %.

Pääomarakenne päivitetään menetelmäjakson aikana kahden vuoden välein vuosien 2025, 2027 ja 2029 loppuun mennessä vastaavalla menetelmällä.

Pääomarakenne kuvaa oman pääoman kustannuksen ja vieraan pääoman kustannuksen painoarvoja WACC-mallissa.

Pääomarakenne vaikuttaa myös beeta-kertoimen määrittämiseen. Jotta eri osakkeiden beeta-kertoimet saadaan yhteismitalliseen muotoon, yrityksen pääomarakenteen vaikutus pitää eliminoida.

Rahoitusteorian mukaan pääoman painotetun keskikustannuksen laskennassa on käytettävä yhtiön optimaalista pääomarakennetta. KPMG:llä teetetyssä selvityksessä on johdettu verkonhaltijan pääomarakenne arvonmäärityspäivämäärän mu-

¹⁰ Martikainen Teppo, Lausunto Sähkömarkkinakeskukselle jakeluverkkotoimintaan sitoutuneen pääoman kohtuullisesta tuottoasteesta, 4.11.1998

¹¹ PricewaterhouseCoopers, Lausunto koskien sähkön jakeluverkkotoiminnan pääoman keskikustannusta, 7.4.2004

¹² Deloitte & Touche Oy, Energiamarkkinavirasto – Sähköverkkotoiminnan WACC-mallin ja sen parametrien arviointi, 6.8.2010

¹³ Kallunki, Juha-Pekka, Lausunto Energiamarkkinaviraston käyttämästä sähköverkkotoiminnan valvontamallista, 29.4.2011

kaan liiketoiminnaltaan mahdollisimman paljon vastaavien pörssilistattujen verrokkiyhtiöiden perusteella, ottaen huomioon verrokkiyhtiöiden päivityshetken nettovelan määrän ja markkina-arvon. Oletuksena on, että nämä yhtiöt ovat optimoineet pääomarakenteensa maksimoidakseen yhtiön arvon.

Päivityksessä käytettävän verrokkiryhmän tulee sisältää useita yhtiöitä, joilla on maakaasun jakeluverkkotoimintaa pääomarakenteen päivittämishetkellä. Muussa tapauksessa Virasto soveltaa viimeisintä vahvistettua pääomarakennetta.

3.3 Vieraan pääoman kohtuullinen kustannus

Kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä vieraan pääoman kohtuullinen kustannus lasketaan lisäämällä riskittömään korkokantaan vieraan pääoman riskipreemio.

Vieraan pääoman kohtuullista kustannusta kuvaavan mallin laskenta on esitetty kaavassa 8.

$$C_D = R_r + DP + CRP \quad (8)$$

missä

C_D = vieraan pääoman kohtuullinen kustannus

R_r = riskitön korkokanta

DP = vieraan pääoman riskipreemio

CRP = maariskipreemio

3.3.1 Vieraan pääoman riskitön korkokanta ja maariskipreemio

Kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä vieraan pääoman kohtuullisen kustannuksen perustana olevan riskittömän korkokannan ja maariskipreemion arvo lasketaan samalla tavalla kuin oman pääoman osalta (3.2.1 ja 3.2.2).

3.3.2 Vieraan pääoman riskipreemio

Viidennen valvontajakson ensimmäisellä puoliskolla (2024–2025) kohtuullisen tuottoasteen määrittämisessä käytetään vieraan pääoman riskipreemion arvona verrokkiyhtiöistä johdettua tasoa 2,5 %¹⁴.

Vieraan pääoman riskipreemio päivitetään menetelmajakson aikana kahden vuoden välein vuosien 2025, 2027 ja 2029 loppuun mennessä vastaavalla menetelmällä.

Vieraan pääoman riskipreemio kuvaa sitä kustannusta, mikä vieraan pääoman rahoituksesta tulee riskittömän koron ja maariskin päälle.

KPMG:llä teetetyssä selvityksessä vieraan pääoman riskipreemio tulisi perustua viimeisimpään informaatioon ja tasoa on arvioitu verrokkiyhtiöiden liikkeelle laskemien 10–30 vuoden velkakirjojen tuotoista päivityshetken viikon keskiarvona, joista on vähennetty relevantteimman AAA-luottoluokituksen omaavan valtion 10 vuoden riskitön korko riippuen verrokkiyhtiön liikkeelle laskeman joukkovelkakirjan valuutasta.

Edellä mainitun verrokkiryhmän sisältää useita yhtiöitä riskipreemion päivittämis-hetkellä. Muussa tapauksessa Virasto soveltaa vieraan pääoman riskipreemiona viimeisintä vahvistettua arvoa.

3.4 Kohtuullisen tuottoasteen laskenta

Verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta käytetään valvontamenetelmissä kohtuullisena tuottoasteena (WACC-%).

Oman pääoman ja korollisen vieraan pääoman kustannusten painotetun keskiarvon avulla lasketaan koko pääoman kustannus. Korottoman vieraan pääoman tuottovaatimus on nolla, joten sen sisällyttäminen kohtuullisen tuottoasteen laskemiseen ei ole tarpeellista.

Valvontamenetelmissä käytetään veroja edeltävää (pre-tax) kohtuullista tuottoastetta.

Näin yhteisöverot otetaan huomioon kohtuullisen tuoton laskennassa eikä niitä vähennetä toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa. Veroja edeltävän (pre-

¹⁴ KPMG:n ulkoisessa selvityksessä oli velkapreemiota laskettaessa sisällytetty verrokkiryhmään virheellisesti TC Energy:n. Energiavirasto on laskenut velkapreemion mediaanin uudelleen korjatulla verrokkiryhmällä.

tax) kohtuullisen tuottoasteen soveltaminen selkeyttää valvontamenetelmiä ja asettaa verkonhaltijat samaan asemaan yhtiömuodosta tai yhtiön konsernirakenteesta riippumatta.

Kohtuullinen tuottoaste lasketaan ensin verojen jälkeisenä (post-tax) kaavassa 9 esitetyllä tavalla.

$$WACC_{post-tax} = C_E \times (1 - g) + C_D \times (1 - yvk) \times g \quad (9)$$

missä

$WACC_{post-tax}$ = kohtuullinen tuottoaste yhteisöverojen jälkeen

C_E = oman pääoman kohtuullinen kustannus

C_D = korollisen vieraan pääoman kohtuullinen kustannus

g = korollisen vieraan pääoman osuus optimaalisesta pääomarakenteesta

$1 - g$ = oman pääoman osuus optimaalisesta pääomarakenteesta

yvk = voimassa oleva yhteisöverokanta

Tämän jälkeen edellä mainittu verojen jälkeinen (post-tax) kohtuullinen tuottoaste oikaistaan voimassa olevalla yhteisöverokannalla. Näin saadaan laskettua veroja edeltävä (pre-tax) kohtuullinen tuottoaste, jonka laskenta on esitetty kaavassa 10.

$$WACC_{pre-tax} = \frac{WACC_{post-tax}}{(1 - yvk)} \quad (10)$$

missä

$WACC_{pre-tax}$ = yhteisöveroja edeltävä kohtuullinen tuottoaste

Verkonhaltijalle sovelletaan päivittyvää pääomarakennetta, jossa korollisen vieraan pääoman ja oman pääoman johdetaan verrokkiyhtiöistä. Näin yhteisöveroja edeltävän (pre-tax) kohtuullisen tuottoasteen laskenta muodostuu kaavan 11 mukaiseksi.

$$WACC_{pre-tax} = \frac{C_E \times (1 - g)}{(1 - yvk)} + C_D \times g \quad (11)$$

3.5 Kohtuullisen tuottoasteen parametrien määrittämiseen ja päivittämiseen sovellettava verrokkiryhmä ja sen kriteerit

Oman pääoman kohtuullisten kustannusten laskennassa käytetty toimialakohtainen beeta-arvo, vieraan pääoman velkapreemio sekä painotetun keskikustannuksen laskennassa käytetty optimaalinen pääomarakenne johdetaan toimialakohtaisen verrokkiryhmän perusteella, joka pohjautuu pitkälti KPMG:n selvityksessä sovellettuun verrokkiryhmään. Menetelmäjaksolla sovellettava verrokkiryhmä maakaasun jakeluverkkotoiminnalle on esitetty alla olevassa taulukossa.

Jos menetelmäjaksolla tapahtuu huomattavia muutoksia verrokkiryhmän suhteen, eikä merkittäväällä osalla verrokkiyhtiöistä ole enää verkkoliiketoimintaa, sovelletaan kunkin parametrin kohdalla linjattua vaihtoehtoista arvoa tai määrittäytapaa.

Taulukko: Maakaasun jakeluverkon verrokkiryhmä
Acsn Agam SpA
Ascopiave SpA
Naturgy Energy Group SA
Italgas SpA
Hera SpA

4 KOHTUULLINEN TUOTTO

Verkonhaltijan kohtuullinen tuotto lasketaan verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman (2.4) ja kohtuullisen tuottoasteen (3.4) tulona.

Verkonhaltija saa siis kohtuullisen tuoton

- verkkotoimintaan sitoutuneelle oikaistulle omalle pääomalle
- verkkotoimintaan sitoutuneelle oikaistulle korolliselle vieraalle pääomalle.

Verkkotoimintaan sitoutuneelle korottomalle vieraalle pääomalle ei saa kohtuullista tuottoa, koska sen tuottovaatimus on nolla.

Yhteisöveroja edeltävän (pre-tax) kohtuullisen tuoton laskenta on esitetty kaavassa 12.

$$R_{k, pre-tax} = WACC_{pre-tax} \times (E + D) \quad (12)$$

missä

$R_{k, pre-tax}$ = kohtuullinen tuotto ennen yhteisöveroja, euroa

$WACC_{pre-tax}$ = kohtuullinen tuottoaste, prosenttia

E = verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu oma pääoma, euroa

D = verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu korollinen vieras pääoma, euroa

$E + D$ = verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma, euroa

4.1 Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma

VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNUT OIKAISTU OMAISUUS

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus muodostuu oikaistuista eriytetyn taseen maakaasuverkko-omaisuudesta (2.1), pysyviin vastaaviin kuuluvasta muusta omaisuudesta (2.2) ja vaihtuviin vastaaviin kuuluvasta omaisuudesta (2.3).

Maakaasuverkkotoiminnan keskeisin omaisuuserä, eriytetyn taseen pysyvien vastaavien maakaasuverkon hyödykkeet, korvataan oikaistulla maakaasuverkko-omaisuudella (2.1). Sen muodostaa maakaasuverkon oikaistu nykykäyttöarvo (2.1.2), joka lasketaan verkkokomponenttikohtaisten pitoaikojen ja keski-ikien avulla maakaasuverkon oikaistusta jälleenhankinta-arvosta (2.1.1). Oikaistu jäl-

leenhankinta-arvo lasketaan verkkokomponenttien lukumäärien ja yksikköhintojen (liite 1) perusteella.

Seuraavaksi oikaistaan maakaasuverkkotoimintaan sitoutunut muu omaisuus (2.2 ja 2.3).

Taulukossa 2 on esitetty taselaskelman muodossa verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun omaisuuden laskennassa tehtävän taseen vastaavaa-puolen oikaisu.

Taulukko 2. Taseen vastaavaa-puolen oikaisu

VASTAAVAA

ERIYTETTY TASE

Pysyvät vastaavat

Maakaasuverkko

Liikearvo

Sijoitukset

Muut pysyvät vastaavat

Vaihtuvat vastaavat

Vaihto-omaisuus

Myyntisaamiset

Rahoitusomaisuus

VASTAAVAA YHTEENSÄ

OIKAISTU TASE

Oikaistut pysyvät vastaavat

Maakaasuverkko oikaistussa
nykykäyttöarvossa

Muut pysyvät vastaavat tasearvossa

Oikaistut vaihtuvat vastaavat

Myyntisaamiset tasearvossa

OIKAISTUN TASEEN LOPPUSUMMA

VERKKOTOIMINTAAN SITOUTUNUT OIKAISTU PÄÄOMA

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu pääoma saadaan laskemalla yhteen oikaistu oma pääoma (2.4.1), oikaistu korollinen vieras pääoma (2.4.2) ja oikaistu koroton vieras pääoma (2.4.2). Tähän lisätään vielä tasauserä (2.4.1), jolla täsmäytetään taseen eri puolet.

Taulukossa 3 on esitetty taselaskelman muodossa verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman laskennassa tehtävän taseen vastattavaa-puolen oikaisu.

Taulukko 3. Taseen vastattavaa-puolen oikaisu

VASTATTAVAA

ERIYTETTY TASE

Oma pääoma

Oma pääoma

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero ja varaukset

Pakolliset varaukset

Pakolliset varaukset

OIKAISTU TASE

Oikaistu oma pääoma

Oma pääoma tasearvossa

Annetut konserniavustukset vähennettynä laskennallisella verovelalla

Poistoero vähennettynä laskennallisella verovelalla ja vapaaehtoiset varaukset

Vuoden 2005 jälkeen kertyneiden liittymismaksujen nettomuutos

- Saadut konserniavustukset vähennettynä laskennallisella verovelalla

Oikaistun taseen tasauserä

Vieras pääoma
Korollinen

Korolliset velat

Pääomalainat

Koroton

Korottomat velat

Oikaistu vieras pääoma
Korollinen

Korolliset velat tasearvossa

Pääomalainat tasearvossa

- Annetun mutta maksamattoman korollisen konserniavustuksen oman pääoman osuus

Koroton

Korottomat velat tasearvossa

- Annetun mutta maksamattoman korottoman konserniavustuksen oman pääoman osuus

- Vuoden 2005 jälkeen kertyneiden liittymismaksujen nettomuutos

Pakolliset varaukset tasearvossa

Poistoeron laskennallisen verovelan osuus

Rahoitusomaisuuden tilin negatiivinen saldo

VASTATTAVAA YHTEENSÄ
OIKAISTUN TASEEN LOPPUSUMMA
4.2 Kohtuullinen tuottoaste

Kohtuullinen tuottoaste lasketaan pääoman painotetun keskikustannuksen (WACC-malli) perusteella.

Kun kaavaan 12 sijoitetaan kaavan 11 mukainen kohtuullisen tuottoasteen määrittäminen, muodostuu verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun pääoman yhteisöveroja edeltävän (pre-tax) kohtuullisen tuoton laskenta kaavan 13 mukaiseksi.

$$R_{k,pre-tax} = \left(\frac{C_e \times (1 - g)}{(1 - yvk)} + C_D \times g \right) \times (E + D) \quad (13)$$

Kaavassa 13 oleva verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun oman pääoman kohtuullinen kustannus lasketaan kaavan 14 mukaisesti.

$$C_E = R_r + \beta_{velaton} \times \left(1 + (1 - yvk) \times \frac{g}{1 - g} \right) \times (R_m - R_r) + LP + CRP \quad (14)$$

Kaavassa 13 oleva verkkotoimintaan sitoutuneen oikaistun korollisen vieraan pääoman kohtuullinen kustannus lasketaan kaavan 15 mukaisesti.

$$C_D = R_r + DP + CRP \quad (15)$$

kaavoissa 13, 14 ja 15

$R_{k, pre-tax}$	=	kohtuullinen tuotto ennen yhteisöveroja
C_E	=	oman pääoman kohtuullinen kustannus
C_D	=	korollisen vieraan pääoman kohtuullinen kustannus
yvk	=	yhteisöverokanta
E	=	verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu oma pääoma
D	=	verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu korollinen vieras pääoma
g	=	korollisen vieraan pääoman osuus optimaalisesta pääomaraken- teesta
$1 - g$	=	oman pääoman osuus optimaalisesta pääomarakenteesta
R_r	=	riskitön korkokanta
$\beta_{velaton}$	=	velaton beeta-kerroin
$R_m - R_r$	=	markkinariskipreemio
LP	=	likvidittömyyspreemio
DP	=	vieraan pääoman riskipreemio
CRP	=	maariskipreemio

Taulukossa 4 ovat viidennellä ja kuudennella valvontajaksolla sovellettavat kohtuullisen tuottoasteen parametrit.

Taulukko 4. Kohtuullisen tuottoasteen parametrit ja päivitystiheys viidennellä ja kuudennella valvontajaksolla

PARAMETRI	SOVELLETTAVA ARVO	PÄIVITYSTIHEYS
RISKITÖN KORKOKANTA	Saksan valtion 10 vuoden obli- gaatioiden koron edellisen vuoden huhti-syyskuun päivä- arvojen keskiarvo	Vuosittain
MAARISKIPREEMIO	Saksan ja Suomen valtion 10	Vuosittain

	vuoden obligaatioiden koron edellisen vuoden huhtisyysskuun päiväarvojen keskiarvojen erotus	
VELATON BEETA	0,40, päivitetään käyttäen viikoittaisia tuottoja kahden vuoden ajalta arvonmäärittäpäivänä	Kahden vuoden välein
VELALLINEN BEETA	0,60, päivitetään samassa yhteydessä kuin velaton beeta ja pääomarakenne	Kahden vuoden välein
MARKKINARISKIPREEMIO	Damodaranin tietokannan päivityshetkeä edeltävän kuukauden arvo (syyskuu 2023 ja syyskuu 2027)	Neljän vuoden välein
LIKVIDITTÖMYYSPREEMIO	0,6 %	
PÄÄOMARAKENNE (velat / oma pääoma)	39 % / 61 %, päivitetään käyttäen arvonmäärittäpäivän arvoa	Kahden vuoden välein
VIERAAN PÄÄOMAN RISKIPREEMIO	2,5 %, päivitetään käyttäen arvonmäärittäpäivää edeltävän viikon tuottojen keskiarvoa (Mid Yield)	Kahden vuoden välein
YHTEISÖVEROKANTA	20 %	

KOHTUULLISEN TUOTTOASTEEN PARAMETRIEN PÄIVITTÄMINEN

Energiavirasto päivittää riskittömän korkokannan sekä maariskipreemion arvon vuosittain.

Virasto päivittää tarvittaessa vuosittain yhteisöverokannan voimassa olevaa arvoa vastaavaksi.

Virasto päivittää kohtuullisen tuottoasteen vieraan pääoman riskipreemion, velatoman ja velallisen beetan sekä pääomarakenteen kahden vuoden välein.

Virasto päivittää markkinariskipreemion kullekin valvontajaksolle (neljän vuoden välein).

Likvidittömyyspreemion arvo säilyy samana läpi kahdeksanvuotisen menetelmäjakson.

5 VERKKOTOIMINNAN TUOTOT JA KUSTANNUKSET

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa lähtökohtana on verkkotoiminnan eriytetyn tuloslaskelman mukainen liikevoitto (liiketappio). Sitä oikaistaan tässä luvussa kuvatuilla tuloksen korjauserillä. Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa vähennetään tämän jälkeen vielä kannustimien vaikutus (6).

5.1 Verkkotoiminnan tuotot

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa käytetään verkkotoiminnan tuottoina eriytettyyn tuloslaskelmaan ennen erää liikevoitto (liiketappio) kirjattuja tuottoja.

Verkkotoiminnan tuottoja ovat

- verkkopalvelumaksujen tuotot
- verkkotoimintaan liittyvien muiden palveluiden tuotot.

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa palautetaan seuraavat korjauserät

- palautuskelpoisten liittymismaksujen vuosittainen nettomuutos
- verkkovuokrat
- pysyvien vastaavien maakaasuverkko-omaisuuden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset
- liikearvosta tehdyt suunnitelman mukaiset poistot
- verkonosuuden myynnistä aiheutuva myyntitappio.

Verkonosuuden myynnistä aiheutuva muihin tuottoihin kirjattu myyntivoitto vähennetään toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

LIITTYMISMAKSUT

Eriytettyyn taseeseen kirjattujen palautuskelpoisten liittymismaksujen vuosittainen nettomuutos palautetaan toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Liittymismaksujen vuosittainen nettomuutos saadaan vähentämällä eriytetyn taseen tilikauden liittymismaksujen määrästä edellisen tilikauden eriytetyn taseen liittymismaksujen määrä.

Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut ovat verkkotoiminnan tuottoja.

Liittymismaksujen käsittelytapa taseen oikaisussa on kuvattu luvussa 2.4.2.

Liittymismaksuja ei jaksoteta

Virasto on harkinnut vaihtoehtoista tapaa käsitellä liittymismaksuja niiden suurten kertymien jaksottamiseksi. Asiaa on käsitelty myös verkonhaltijoiden kuulemistilaisuuksissa ja aiemmin teetetyssä selvityksessä sekä tuomioistuimessa verkonhaltijoiden valitusten perusteella (MAO:13/10 ja MAO:427–501/12).

Asiassa ei ole esitetty sellaista vaihtoehtoista liittymismaksujen käsittelytapaa, joka turvaisi verkonhaltijoiden tasapuolisen kohtelun.

Liittymismaksuja ei siis jaksoteta, vaan ne käsitellään verkkotoiminnan tuottoina, sillä tilikaudella kuin ne on kirjattu eriytettyyn tilinpäätökseen.

VERKKOVUOKRAT

Vuokratun verkon vuokratustannukset on ilmoitettava valvontatietoihin verkkovuokrina.

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa palautetaan eriytetyn tuloslaskelman mukaiset verkonhaltijan maksamat verkkovuokrat kokonaisuudessaan.

Verkkovuokraan voi kuitenkin sisältyä myös vuokratun verkon käyttö- tai kunnossapitokustannuksia. Jos verkonhaltija haluaa, ettei näitä kustannuksia palauteta toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa, sen on toimitettava valvontatietojen toimittamisen yhteydessä selvitys näiden osuudesta verkkovuokrassa. Selvityksen on oltava todennettavissa verkonhaltijan kirjanpidon perusteella. Virasto arvioi selvityksen ja päättää sen perusteella näiden kustannusten käsittelystä.

PYSYVIEN VASTAAVIEN MAAKAASUVERKKO-OMAISUUDESTA TEHTÄVÄT POISTOT

Eriytetyssä tuloslaskelmassa maakaasuverkko-omaisuudesta tehdyt suunnitelman mukaiset poistot palautetaan toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Palautettaviin suunnitelman mukaisiin poistoihin lisätään myös eriytetyn tilinpäätöksen pysyviin vastaaviin kirjatut arvonalentumiset maakaasuverkon hyödykkeistä.

Vuokraverkossa toimivan verkonhaltijan osalta verkonomistajan taseeseen kirjatuja poistoja ja arvonalentumisia maakaasuverkon hyödykkeistä ei palauteta investointikannustimessa. Näiden komponenttien poistokustannus on mukana jo toteutuneen oikaistun tuloksen laskentaan palautettavissa verkkovuokrissa.

LIIEKARVOSTA TEHDYT SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT

Eriytetyssä tuloslaskelmassa liikearvosta tehdyt suunnitelman mukaiset poistot palautetaan toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

VERKONOSUUDEN MYNNISTÄ AIHEUTUVA MYyntIVOITTO JA -TAPPIO

Mikäli verkonosuuden mynnistä aiheutuva myyntivoitto on kirjattu eriytetyn tuloslaskelman liiketoiminnan muihin tuottoihin, vähennetään myyntivoiton määrä toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Mikäli taas myyntitappio on kirjattu eriytetyn tuloslaskelman liiketoiminnan muihin kuluihin, palautetaan myyntitappio toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

VUOKRAVERKOT

Verkonhaltijan, joka on vuokrannut osittain tai kokonaan hallinnassaan olevan maakaasuverkon, verkkotoimintaan kuuluvat kaikki samat verkkotoiminnan tuotot kuin verkonhaltijalle, joka omistaa maakaasuverkkonsa.

Lisäksi esimerkiksi tuotot, jotka verkonhaltija saa verkonomistajan maakaasuverkkoon tekemästään verkonrakentamisesta, kuuluvat kokonaisuudessaan verkkotoiminnan tuottoihin.

5.2 Verkkotoiminnan kustannukset

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa käytetään verkkotoiminnan kustannuksina eriytettyyn tuloslaskelmaan kirjattuja kustannuksia. Näitä oikaistaan tässä luvussa kuvatuilla korjauserillä.

Maakaasumarkkinalain 1 luvun 3 §:n 8 kohdan mukaan maakaasuverkkotoiminnalla tarkoitetaan liiketoimintaa, jossa verkonhaltija vastiketta vastaan harjoittaa maakaasun siirtotoimintaa maakaasun siirto- tai jakeluverkossa sekä tuottaa ja tarjoaa muita maakaasumarkkinalainsäädännössä verkonhaltijan tehtäväksi säädettyjä palveluja niitä tarvitseville.

Maakaasuverkkotoimintaan kuuluvat

- maakaasuverkon suunnittelu, rakentaminen, ylläpito ja käyttö
- asiakkaiden maakaasulaitteiden liittäminen verkkoon
- maakaasun mittaus
- muut sellaiset maakaasun siirtoon tai jakeluun tarvittavat toimenpiteet, jotka ovat tarpeen maakaasun siirtoa tai jakelua ja muita verkon palveluja varten.

Näihin toimintoihin liittyvät kustannukset ovat verkkotoiminnan kustannuksia.

Myös verkonhaltijan asiakkailleen keskeytyksistä maksamat korvaukset ovat verkkotoiminnan kustannuksia.

Kirjanpidossa kustannukset on kohdistettava liiketoiminnoille aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

KIRJANPIDON INVESTOINTIEN JA KULUJEN YHDENMUKAINEN KOHTELU

Verkonhaltija on tasavertaisessa asemassa riippumatta siitä, aktivoiko se investointiin kuuluvia kustannuksiaan vai kirjaako se niitä kuluiksi.

Komponentin aiheuttamaa kustannusta ei huomioida valvontamenetelmissä kahden kertaan.

Jos komponentin investointi on kokonaisuudessa kirjattu operatiivisiin kustannuksiin, niin kyseistä komponenttia ei hyväksytä verkonarvonlaskentaan eikä jälleenhankinta- ja nykykäyttöarvoon. Komponentista ei myöskään tehdä erillistä korjausta toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa. Kokonaan kuluksi kirjattu komponentti on otettu huomioon jo eriytetyn tuloslaskelman liikevoitossa (liiketappiossa).

Verkonhaltijan on eriteltävä omana kustannuseränään investoinneista aiheutuvat aktivoidut kustannukset eriytetyn tilinpäätöksen liitetietona.

VERKKOTOIMINTAAN KUULUMATTOMAT KUSTANNUKSET

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa verkkotoiminnan kustannuksiksi hyväksytään ainoastaan sellaiset kustannukset, joita vastaan verkonhaltija saa vastiketta.

Vastikkeettomat kustannukset käsitellään voitonjaon luonteisina erinä ja ne palautetaan toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa. Tällaisia vastikkeettomia kustannuksia ovat esimerkiksi komponenttien sijoittamiskorvaukset.

Jos verkonhaltija haluaa, että näitä kustannuksia hyväksytään verkkoliiketoiminnan kustannuksiksi, niin sen on toimitettava valvontatietojen toimittamisen yhteydessä selvitys asiasta. Tässä on todennettava verkonhaltijan kustannuksia vastaan saama todellinen vastike. Virasto arvioi selvityksen ja päättää sen perusteella näiden kustannusten käsittelystä.

KESKEYTYKSISTÄ ASIAKKAILLE MAKSETUT KORVAUKSET

Verkonhaltijan keskeytyksistä asiakkailleen maksamat korvaukset ovat verkko-toiminnan kustannuksia. Myös myynnin oikaisuna käsitellyt korvaukset ovat verkko-toiminnan kustannuksia.

Verkonhaltijan on eriteltävä omana kustannuseränään keskeytyksistä asiakkailleen maksamansa korvaukset eriytetyn tilinpäätöksen liitetietona.

TOISEN VERKONHALTIJAN MAKAASUVERKKOON LIITTYMISESTÄ AIHEUTUNEET KUSTANNUKSET

Toisen verkonhaltijan maakaasuverkkoon liittymisestä aiheutuneiden kustannusten, mukaan lukien liittymismaksujen, käsittely riippuu siitä, ovatko ne palautuskelpoisia vai ei-palautuskelpoisia.

Palautuskelpoiset kustannukset

Palautuskelpoiset toisen verkonhaltijan maakaasuverkkoon liittymisestä aiheutuneet kustannukset ja liittymismaksut eliminoidaan, koska ne on Kirjanpitolautakunnan lausunnon (1670/2001)¹⁵ mukaisesti kirjattava eriytetyn taseen pysyvien vastaavien sijoitusten erään muut saamiset. Eliminointi tehdään samalla tavalla kuin sijoitusten (2.2) osalta.

Ei-palautuskelpoiset kustannukset

Ei-palautuskelpoiset toisen verkonhaltijan maakaasuverkkoon liittymisestä aiheutuneet kustannukset ja liittymismaksut otetaan huomioon verkkotoimintaan sitoutuneessa oikaistussa omaisuudessa, jos verkonhaltija on kirjannut ne Kirjanpito-

¹⁵ Kirjanpitolautakunnan lausunto sähköliittymismaksujen kirjaamisesta (1670/2001)

lautakunnan lausunnon (1905/2013)¹⁶ mukaisesti eriytetyn taseen pysyvien vastaavien erään aineettomat oikeudet. Ne otetaan huomioon tasearvossaan luvussa 2.2 kuvatulla tavalla.

Mikäli verkonhaltija on kirjannut ei-palautuskelpoiset kustannukset kuluksi, ne on otettu huomioon jo eriytetyn tuloslaskelman liikevoitossa (liiketappiossa).

PYSYVIEN VASTAAVIEN MUUSTA OMAISUUDESTA TEHTÄVÄT POISTOT

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa käytetään pysyvien vastaavien muista kuin maakaasuverkon hyödykkeistä tehtävinä poistoina eriytettyyn tuloslaskelmaan perustuvia suunnitelman mukaisia poistoja. Nämä erät on otettu huomioon jo eriytetyn tuloslaskelman liikevoitossa (liiketappiossa). Näiden osalta ei siis tehdä erillistä korjausta toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Mikäli maakaasuverkon komponentteja kuitenkin on eriytetyssä taseessa muissa erissä kuin pysyvien vastaavien maakaasuverkon hyödykkeissä, eliminoidaan näistä komponenteista tehdyt poistot pysyvien vastaavien muista hyödykkeistä tehtävistä poistoista. Näin toimitaan, koska maakaasuverkon komponentit otetaan huomioon luvun 6.1.1 mukaisissa maakaasuverkko-omaisuuden oikaistuissa tasapoistoissa.

KONTROLLOITAVISSA JA EI-KONTROLLOITAVISSA OLEVAT OPERATIIVISET KUSTANNUKSET

Verkkotoimintaan kuuluvista toiminnoista verkonhaltijalle aiheutuvat tulosvaikutteisesti kirjatut kustannukset jaotellaan toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa kontrolloitavissa ja kontrolloimattomissa oleviin operatiivisiin kustannuksiin.

Taulukossa 5 on esitetty kontrolloitavissa olevien operatiivisten kustannusten (KOPEX) määrittäminen.

¹⁶ Kirjanpitolausunto lautakunnan lausunto kantaverkon liittymismaksujen merkitsemisestä liittymän tilinpäätökseen (1905/2013)

Taulukko 5. Kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset

KOPEX	=	Aineet, tarvikkeet ja tavarat
	+	Varastojen lisäys tai vähennys
	+	Henkilöstökulut
	+	Verkkovuokriin ja verkon leasingmaksuihin sisältyvät käytön ja kunnossapidon kulut
	+	Vuokratulot
	+	Muut ulkopuoliset palvelut
	+	Sisäiset kulut
	+	Muut liiketoiminnan muut kulut
	+	Asiakkaille maksetut korvaukset (elleivät sisälly muihin kuluihin)
	+	Kuluiksi kirjattujen komponenttien kustannukset (elleivät sisälly muihin yllä oleviin eriin)
	–	Valmistus omaan käyttöön
	–	Vuokraverkon oman verkon rakentamisen kustannukset

Muut kuin taulukossa 5 mainitut verkkotoiminnan kustannukset ovat ei-kontrolloitavissa olevia operatiivisia kustannuksia.

VUOKRAVERKOT

Verkonhaltijan, joka on vuokrannut osittain tai kokonaan hallinnassaan olevan maakaasuverkon, verkkotoimintaan kuuluvat kaikki samat verkkotoiminnan kustannukset kuin verkkonhaltijalle, joka omistaa maakaasuverkkonsa.

Vuokraverkossa toimivan verkkonhaltijan on eriteltävä omana kustannuseränään vuokrattuun verkkoon tekemiensä investointien aiheuttamat operatiiviset kustannukset eriytetyn tilinpäätöksen liitetietona. Näitä kustannuksia ei lasketa mukaan kontrolloitavissa oleviin operatiivisiin kustannuksiin.

Vuokraverkonhaltijan verkkoluvan mukaiseen verkkoon rakentamien ja verkon omistajalle myytyjen verkonosien myyntihintaan sisältyvää katetta ja yksilöimättömiä kustannuslisiä ei vähennetä kontrolloitavissa olevista operatiivisista kustannuksista eikä myöskään verkkovuokrista.

5.3 Verkkotoiminnan rahoituskustannukset

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa otetaan rahoituskustannuksina huomioon rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset.

RAHOITUSOMAISUUDEN KOHTUULLISET KUSTANNUKSET

Verkkotoiminnan harjoittaminen edellyttää tiettyä rahoitusomaisuutta. Sitä tarvitaan säännöllisten maksujen suorittamiseksi, koska verkonhaltijan maksusuoritukset tapahtuvat jossakin määrin eriaikaisesti kassaan maksujen kanssa. Lisäksi sitä tarvitaan ennalta arvaamattomiin menoihin varautumiseksi.

Tämän takia toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa otetaan huomioon verkkotoiminnan harjoittamisen turvaamiseksi välttämättömän rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset. Ne otetaan huomioon tavalla, jonka perusteella lasketut rahoitusomaisuuden kustannukset eivät korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO:2010:86) mukaan ole verkonhaltijan kannalta kohtuuttoman vähäisiä tai riittämättömiä.

Eriytettyyn taseeseen kirjatusta rahoitusomaisuudesta otetaan huomioon

- lyhyt- ja pitkäaikaiset saamiset – lukuun ottamatta myyntisaamisia
- rahoitusarvopaperit
- rahat ja pankkisaamiset sekä näihin rinnastettavissa olevat erät.

Eriytettyyn taseeseen kirjatuista rahoitusomaisuudesta ei oteta huomioon

- myyntisaamisia
- yllä mainittuja rahoitusomaisuuden tilejä, joiden saldo on negatiivinen.

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa rahoitusomaisuudesta otetaan huomioon enintään määrä, joka vastaa 10 %:a verkkotoiminnan liikevaihdosta.

Rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset saadaan laskettua kertomalla rahoitusomaisuuden enimmäismäärä kohtuullisen tuottoasteen laskennassa käytettävällä vieraan pääoman kohtuullisella kustannuksella (3.3).

Toteutunutta oikaistua tulosta laskettaessa vähennetään näin saadut verkkotoiminnan harjoittamisen turvaamiseksi tarvittavan rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset.

6 KANNUSTIMET

6.1 Investointikannustin

Investointikannustin kannustaa verkonhaltijaa tekemään investointinsa keskimäärin kustannustehokkaasti sekä mahdollistaa investointien tekemisen.

Investointikannustin muodostuu yksikköhintojen muodostamasta kannustinvaikutuksesta sekä oikaistusta jälleenhankinta-arvosta laskettavasta tasapoistosta.

Yksikköhinnoista muodostuva kannustinvaikutus ohjaa verkonhaltijaa investoimaan keskimääräistä tasoa tehokkaammin ja tekemään kustannustehokkaita verkkoinvestointeja. Samaan aikaan yksikköhinnat rajoittavat tehottomuutta ja varmistavat, että verkonhaltijoilla ei ole intressiä nostaa omia investointikustannuksiaan, kun yksikköhinnat estävät investointien kustannustehottomuuden siirtymisen asiakkaiden hintoihin.

Kannustinvaikutus syntyy keskimääräisillä yksikköhinnoilla laskettujen investointien ja toteutuneiden investointien kustannusten erosta. Investoimalla keskimääräistä kustannustasoa tehokkaammin verkonhaltija hyötyy verkko-omaisuuden oikaisussa ja vastaavasti verkonhaltijan investoidessa tehottomasti yksikköhinnat leikkaavat yksikköhintojen ylittävät kustannukset pois verkko-omaisuuden oikaisussa.

Verkonhaltijan oikaistusta jälleenhankinta-arvosta laskettavan tasapoiston kannustinvaikutus ohjaa yhdessä nykykäyttöarvon kanssa verkonhaltijaa ylläpitämään verkkoaan valitsemiensa pitoaikojen mukaisesti tosiasiallisessa käytössä sekä mahdollistaa verkkoinvestointien tekemisen ja niiden kustannuksien kattamisen asiakkailta perittäviltä maksuilla.

Tasapoiston kannustinvaikutus syntyy siitä, että menetelmät sallivat verkonhaltijalle sen valitsemien pitoaikojen mukaisen keskimääräisen oikaistuun tasapoistoon perustuvan poistotason vuosittain. Laskennalliset tasapoistot sallitaan aina täysimääräisenä, niin kauan kuin komponentti on tosiasiallisessa käytössä. Laskennallinen tasapoisto siis lasketaan komponentille vielä pitoajankin ylittämisen jälkeen, jos komponentti on yhä tosiasiallisessa käytössä.

Kun pitoaika on valittu oikein, investointikannustimen tasapoistolla on mahdollista keskimäärin kattaa kaikki tehdyt tarpeelliset investoinnit, mukaan lukien myös ennenaikaiset korvausinvestoinnit. Toisin sanoen investointikannustin mahdollistaa verkkokomponenttien jälleenhankinta-arvon täysimääräisen poiston. Pitoajan ylittäneille komponenteille saa tasapoistoa samassa suhteessa kuin jäännösarvoa

on ollut niillä komponenteilla, jotka on vastaavasti purettu ennen pitoaikojen saavuttamista. Näin ollen kannustin ottaa huomioon myös ennenaikaiset korvausinvestoinnit.

6.1.1 Oikaistut tasapoistot

Maakaasuverkko-omaisuuden oikaistut tasapoistot lasketaan verkkokomponentteittain maakaasuverkko-omaisuuden oikaistusta jälleenhankinta-arvosta (2.1.1). Oikaistut tasapoistot lasketaan valvontajakson kaikille vuosille kunkin vuoden joulukuun viimeisen päivän tilannetta vastaavana arvona.

Verkkokomponentin i oikaistun tasapoiston laskenta on esitetty kaavassa 16.

$$JHATP_i = \frac{JHA_i}{pitoaika_i} \quad (16)$$

Koko maakaasuverkon osalta oikaistut tasapoistot lasketaan verkkokomponenttien oikaistujen tasapoistojen summana kaavan 17 mukaisesti.

$$JHATP = \sum_{i=1}^n \left(\frac{JHA_i}{pitoaika_i} \right) \quad (17)$$

kaavoissa 16 ja 17

$JHATP_i$ = verkkokomponentin i oikaistu tasapoisto

$JHATP$ = koko maakaasuverkko-omaisuuden oikaistut tasapoistot

JHA_i = verkkokomponentin i oikaistu jälleenhankinta-arvo

$pitoaika_i$ = verkkokomponentin i teknistaloudellinen pitoaika

6.1.2 Investointikannustin toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa

Laskennassa otetaan huomioon mahdolliset kustannustehokkuushyödyt tasapoiston laskennassa asiakkaille vuosittain valvontajakson sisällä.

Valvontajaksoilla tasapoistojen summasta vähennetään vuosittain puolet verkonhaltijan saamasta kustannushyödyistä suhteessa yksikköhintoihin. Näin puolet verkonhaltijan kustannustehokkuudesta syntyneistä poistojen hyödyistä jyvitetään suoraan asiakkaille ja puolet jää edelleen verkonhaltijalle. Esimerkiksi, jos

verkonhaltija on investoinut tarkasteltavana vuonna 1 miljoonaa euroa yksikköhintoja halvemmalla, niin tällöin tasapoistojen summasta vähennetään 500 tuhatta euroa. Tällä turvataan se, että kustannustehokkaasti investoivien yhtiöiden osalta puolet hyödystä menee valvontajakson aikana asiakkaille.

Investointikannustien vaikutus toteutuneessa oikaistussa tuloksessa lasketaan vuosittain kaavan 18 mukaisesti, jos verkonhaltija on kyennyt investoimaan keskimääräisiä yksikköhintoja keskimäärin halvemmalla.

$$IKV = JHATP - (investoinnit_{yh} - investoinnit_{tase})/2 \quad (18)$$

missä

IKV = investointikannustimen vaikutus oikaistussa tuloksessa

$JHATP$ = jälleenhankinta-arvosta laskettu verkon tasapoisto

$investoinnit_{yh}$ = yksikköhinnoilla lasketut investoinnit

$investoinnit_{tase}$ = taseen mukaiset investoinnit

Verkonhaltijalle, joka ei ole kyennyt investoimaan kustannustehokkaasti yksikköhintaluettelon yksikköhintoja halvemmalla, investointikannustimen vaikutus toteutuneessa oikaistussa tuloksessa lasketaan suoraan kaavan 17 mukaisesti. Eli tällöin vaikutus on suoraan tosiasiallisesti käytössä olevien verkkokomponenttien tasapoistojen summa.

6.2 Tehostamiskannustin

Tehostamiskannustimen tarkoituksena on kannustaa verkonhaltijaa toimimaan kustannustehokkaasti.

Verkonhaltijan toiminta on kustannustehokasta, kun sen toimintaan käytetyt panokset eli kustannukset ovat mahdollisimman pienet suhteessa toiminnasta saattuihin tuotoksiin.

TEHOSTAMISKANNUSTIMEN LASKENNASTA

Verkonhaltijan tehostamiskannustimen laskenta muodostuu viidestä eri tekijästä

- yleinen tehostamistavoite (6.2.1)
- yrityskohtainen tehostamistavoite (6.2.2)
- yrityskohtaisten tehostamiskustannusten vertailutaso (6.2.3)

- yrityskohtaiset toteutuneet tehostamiskustannukset (6.2.4)
- tehostamiskannustin toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa (6.2.5)

6.2.1 Yleinen tehostamistavoite

Yleisen tehostamistavoitteen tarkoituksena on kannustaa verkonhaltijaa, myös tehokkuusmittauksessa tehokkaaksi havaittua, tehostamaan toimintaansa yleisen tuottavuuskehityksen mukaisesti. Yleinen tehostamistavoite eli tehostamiskannustimen dynaaminen komponentti pyrkii huomioimaan toimialan teknisen kehityksen aikaansaaman tehostamispotentiaalin.

Monopolitoiminnan valvonnassa on luonnollista asettaa yrityksille yleinen tehostamistavoite.

TUOTTAVUUSKEHITYS VERKKOTOIMIALALLA

Energiaviraston teettämässä selvityksessä¹⁷ on arvioitu yleisen tehostamistavoitteen tasoa tutkimalla tuottavuuskehitystä eri verkkotoiminnoissa.

Tuottavuusluvut vaihtelevat riippuen verkkotoiminnasta ja tarkasteltavasta ajankaksosta. Selvityksessä suositellaan maakaasuverkkotoiminnoille yleisen tehostamistavoitteen säilyttämistä 0 %:ssa kolmannen ja neljännen valvontajakson tapaan, huomioiden energiakriisin ja maakaasumarkkinoiden tulevaisuuden kehitysnäkymät.

SOVELLETTAVA TASO

Viidennellä ja kuudennella valvontajaksolla yleisen tehostamistavoitteen arvona sovelletaan selvityksen suosituksen mukaisesti nollaa prosenttia (0 %).

6.2.2 Yrityskohtainen tehostamistavoite

Yrityskohtaisen tehostamistavoitteen tarkoituksena on kannustaa tehokkuusmittauksessa tehottomaksi havaittua verkonhaltijaa saavuttamaan tehokkaan toiminnan mukainen taso.

KÄYTETTÄVÄ MENETELMÄ

Koska yleinen tehostamistavoite on viidennellä ja kuudennella valvontajaksolla 0 %, muodostuu verkonhaltijan tehokkuuden mittaaminen vain siitä, että verkonhaltijan kustannustasoa verrataan sen omaan aiempaan kustannustasoon.

¹⁷ ECKTA Oy / Kuosmanen, T. Yleinen tehostamistavoite sähkön ja maakaasun verkkotoiminnoissa 6. ja 7. valvontajaksoilla 2024–2031, 15.11.2022

Tehostamispotentiaalin laskennassa lähtökohtana ovat verkonhaltijan toteutuneet kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset (KOPEX). Näitä verrataan edellisten vuosien toteutuneiden kustannusten perusteella laskettuun vertailutasoon eli kohtuullisiin kontrolloitavissa oleviin operatiivisiin kustannuksiin (SKOPEX).

6.2.3 Tehostamiskustannusten vertailutaso

Tehostamiskustannusten vertailutasona käytetään kohtuullisia kontrolloitavissa olevia operatiivisia kustannuksia (SKOPEX). Vertailutaso lasketaan vuosittain ja siinä huomioidaan inflaation vaikutus.

Valvontajakson ensimmäisenä vuotena tehostamiskustannusten vertailutason määrittämisessä käytetään verkonhaltijan edellisen valvontajakson eli neljän edellisen tilikauden toteutuneiden kontrolloitavissa olevien operatiivisten kustannusten keskiarvoa.

Valvontajakson seuraavina vuosina tehostamiskustannusten vertailutasona käytetään edellisen vuoden kohtuullisia kontrolloitavissa olevia operatiivisia kustannuksia.

TEHOSTAMISKUSTANNUSTEN VERTAILUTASO VIIDENNELLÄ VALVONTAJAKSOLLA

Vertailutason laskenta vuonna 2024 on esitetty kaavassa 19.

$$SKOPEX_{2024} = \frac{1}{4} \sum_{t=2020}^{2023} ((1 + \Delta KHI_{2024}) \times KOPEX_t) \quad (19)$$

missä

$SKOPEX_{2024}$ = tehostamiskustannusten vertailutaso eli kohtuulliset kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuodelle 2024

ΔKHI_{2024} = kuluttajahintaindeksin muutos vuodesta t vuodelle 2024

$KOPEX_t$ = toteutuneet kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuonna t

Valvontajakson seuraavien vuosien 2025–2027 vertailutason laskenta on esitetty kaavassa 20.

$$SKOPEX_t = (1 + \Delta KHI_t) \times SKOPEX_{t-1} \quad (20)$$

missä

$SKOPEX_t$	=	tehostamiskustannusten vertailutaso eli kohtuulliset kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuodelle t
$SKOPEX_{t-1}$	=	tehostamiskustannusten vertailutaso eli kohtuulliset kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuonna $t-1$
ΔKHI_t	=	kuluttajahintaindeksin muutos vuodesta $t-1$ vuodelle t
t	=	vuosi 2025, 2026 tai 2027

TEHOSTAMISKUSTANNUSTEN VERTAILUTASO KUUDENNELLA VALVONTAJAKSOLLA

Vertailutason laskenta vuonna 2028 on esitetty kaavassa 21.

$$SKOPEX_{2028} = \frac{1}{4} \sum_{t=2024}^{2027} ((1 + \Delta KHI_{2028}) \times KOPEX_t) \quad (21)$$

missä

$SKOPEX_{2028}$	=	tehostamiskustannusten vertailutaso eli kohtuulliset kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuodelle 2028
ΔKHI_{2028}	=	kuluttajahintaindeksin muutos vuodesta t vuodelle 2028
$KOPEX_t$	=	toteutuneet kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuonna t

Valvontajakson seuraavien vuosien 2029–2031 vertailutason laskenta on esitetty kaavassa 22.

$$SKOPEX_t = (1 + \Delta KHI_t) \times SKOPEX_{t-1} \quad (22)$$

missä

$SKOPEX_t$	=	tehostamiskustannusten vertailutaso eli kohtuulliset kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuodelle t
$SKOPEX_{t-1}$	=	tehostamiskustannusten vertailutaso eli kohtuulliset kontrolloitavissa olevat operatiiviset kustannukset vuonna $t-1$
ΔKHI_t	=	kuluttajahintaindeksin muutos vuodesta $t-1$ vuodelle t
t	=	vuosi 2029, 2030 tai 2031

6.2.4 Toteutuneet tehostamiskustannukset

Toteutuneina tehostamiskustannuksina käytetään kontrolloitavissa olevia operatiivisia kustannuksia. Toteutuneet tehostamiskustannukset lasketaan vuosittain.

Kontrolloitavissa olevina operatiivisina kustannuksina käytetään kunkin vuoden eriytetyn tuloslaskelman mukaisia kulueriä. Luvussa 5.2 esitetyssä taulukossa 5 on esitetty kontrolloitavissa oleviin operatiivisiin kustannuksiin sisältyvät erät.

6.2.5 Tehostamiskannustin toteutuneen tuloksen laskennassa

Tehostamiskannustimen vaikutus vähennetään toteutunutta oikaistua tulosta laskettaessa.

Tehostamiskannustimen vaikutus lasketaan siten, että tehostamiskustannusten vertailutasosta vähennetään saman vuoden toteutuneet tehostamiskustannukset.

Tehostamiskannustimen enimmäisvaikutusta toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa kohtuullistetaan. Suurimmat poikkeamat vuosittaisissa kontrolloitavissa olevissa operatiivisissa kustannuksissa otetaan huomioon asettamalla tehostamiskannustimelle raja-arvot eli lattia- ja kattotasot. Tämä tarkoittaa sitä, että asetettua raja-arvoa suurempi tehostamiskustannusten vertailutaso ja toteutuneiden tehostamiskustannusten välinen erotus ei vaikuta toteutuneen oikaistun tuloksen laskentaan.

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa huomioon otettava tehostamiskannustimen vaikutus voi olla enintään 20 % verkonhaltijan kyseisen vuoden kohtuullisesta tuotosta. Tämä koskee kustannusten laskemisesta saatavaa tehostamisbonusta ja kustannusten kasvamisesta aiheutuvaa tehostamissanktiota.

6.3 Innovaatiokannustin

Innovaatiokannustimen tarkoituksena on kannustaa verkonhaltijaa kehittämään ja käyttämään innovatiivisia teknisiä ja toiminnallisia ratkaisuja verkkotoiminnassaan.

Viraston Gaia Consulting Oy:llä teettämässä selvityksessä¹⁸ arvioitiin innovaatiokannustimen toimivuutta ja esitettiin siihen kehittämissuhteita.

¹⁸ Gaia Consulting Oy / Vehviläinen Iivo, Ryyänen Erkka, Hjelt Mari, Descombes Laura, Vanhanen Juha, Energiaviraston valvontamenetelmissä sovellettavan innovaatiokannustimen arviointi, 18.9.2014

6.3.1 Tutkimus- ja kehityskustannukset

Verkkotoiminnassa tutkimus- ja kehitystoiminnan keskeisiä tavoitteita ovat älykäden maakaasuverkkojen sekä muiden uusien tekniikoiden ja toimintatapojen kehittäminen ja käyttöönotto. Tästä verkonhaltijalle voi aiheutua tutkimus- ja kehityskustannuksia jo ennen kuin uudet tekniikat ja toimintatavat ovat täysimääräisesti käytössä ja hyödynnettävissä.

Virasto kannustaa verkonhaltijaa aktiiviseen tutkimus- ja kehitystoimintaan vähentämällä kohtuulliset tutkimus- ja kehityskustannukset toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Hyväksyttävien tutkimus- ja kehityskustannusten tulee liittyä suoraan toimialalle uuden tiedon, teknologian, tuotteen tai toimintatavan synnyttämiseen verkkotoiminnassa. Ne voivat liittyä myös tällaisen hankkeen suunnittelutyöhön.

Hankkeiden, joiden kustannuksia on hyväksytty innovaatiokannustimeen, tulosten on oltava julkisia ja esimerkiksi muiden verkonhaltijoiden hyödynnettävissä näiden verkkotoiminnassa. Kuitenkaan asiakkaita koskevia luottamuksellisia tietoja ei tarvitse julkistaa. Myöskään teollisoikeudellisin keinoin suojattavia tuloksia ei tarvitse julkistaa. Julkaistavat tulokset on toimitettava Energiavirastolle, joka julkaisee ne internet-sivuillaan.

Hyväksyttävien tutkimus- ja kehityskustannusten on oltava kirjattuna eriytettyyn tuloslaskelmaan kuluksi. Aktivoituja tutkimus- ja kehityskustannuksia ei hyväksytä mukaan innovaatiokannustimen laskentaan.

Verkonhaltijan on eriteltävä omana kustannuseränään aktivoimattomat tutkimus- ja kehityskustannukset eriytetyn tilinpäätöksen liitetietona.

6.3.2 Innovaatiokannustin toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa

Innovaatiokannustimen vaikutus vähennetään toteutunutta oikaistua tulosta laskettaessa.

Innovaatiokannustimen vaikutus lasketaan siten, että kohtuullisina tutkimus- ja kehityskustannuksina käsitellään enintään 1 %:a vastaava osuus verkonhaltijan valvontajakson eriytettyjen tuloslaskelmien verkkotoiminnan liikevaihtojen summasta.

Yksittäisenä vuotena hyväksyttävien tutkimus- ja kehityskustannusten määrä voi siis ylittää tai alittaa yhtä prosenttia vastaavan osuuden kyseisen vuoden verkkotoiminnan liikevaihdosta.

7 TOTEUTUNUT OIKAISTU TULOS

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskenta aloitetaan eriytetyn tuloslaskelman liikevoitosta (liiketappiosta).

Ensin toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa palautetaan (5.1) eriytetyn taseen mukainen palautuskelpoisten liittymismaksujen vuotuinen muutos sekä eriytetyn tuloslaskelman mukaiset verkkovuokrat, maakaasuverkonhyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset, liikearvosta tehdyt poistot ja muihin kuluihin kirjattu verkonosuuden myynnistä aiheutuva myyntitappio. Muihin tuottoihin kirjattu verkonosuuden myyntivoitto sen sijaan vähennetään (5.1) toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa.

Tämän jälkeen vähennetään tuloksen korjauseränä rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset (5.3).

Toteutuneen oikaistun tuloksen laskennassa vähennetään vielä kannustimien vaikutukset. Kannustimia ovat investointikannustin (6.1), tehostamiskannustin (6.2) ja innovaatiokannustin (6.3).

Investointikannustimen vaikutus lasketaan vähentämällä maakaasuverkkomaisuuden oikaistu tasapoisto.

Innovaatiokannustimen vaikutus lasketaan verkonhaltijan kohtuullisista tutkimus- ja kehitystoiminnan kustannuksista.

Laskennan lopputuloksena saadaan toteutunut oikaistu tulos.

Edellä kuvattu laskenta on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Toteutuneen oikaistun tuloksen laskenta

VERKKOTOIMINNAN ERIYTETYN TULOSLASKELMAN LIIKEVOITTO (LIIKETAPPIO)

- + Palautettavat eriytetyn tuloslaskelman erät
 - + Palautuskelpoisten liittymismaksujen nettomuutos
 - + Maksetut verkkovuokrat
 - + Suunnitelman mukaiset poistot liikearvosta
 - + Muihin kuluihin kirjattu verkonosuuden myyntitappio
 - Muihin tuottoihin kirjattu verkonosuuden myyntivoitto
 - + Suunnitelman mukaiset poistot ja
arvonalentumiset maakaasuverkon hyödykkeistä
- Tuloksen korjauserät
 - + Rahoitusomaisuuden kohtuulliset kustannukset
- Investointikannustin
 - + Maakaasuverkko-omaisuuden oikaistut tasapoistot
- Innovaatiokannustin
 - + Tutkimus- ja kehittämistoiminnan kohtuulliset kustannukset

= TOTEUTUNUT OIKAISTU TULOS

LÄHDELUETTELO

- 1 Energiaviraston suositus, Sähkö- ja maakaasuliiketoimintojen laskennallinen ja oikeudellinen eriyttäminen (dnro 2449/421/2015), 18.12.2015
- 2 Hallituksen esitys (HE 20/2013 vp)
- 3 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta 590/2013
- 4 Kirjanpitolautakunnan lausunto sähköliittymismaksujen kirjaamisesta (1650/2001)
- 5 KPMG Oy Ab, Selvitys kohtuullisen tuottoasteen määrittämisestä sähkö- ja maakaasuverkko toimintaan sitoutuneelle pääomalle, 20.9.2022
- 6 Martikainen Teppo, Lausunto Sähkömarkkinakeskukselle jakeluverkkotoimintaan sitoutuneen pääoman kohtuullisesta tuottoasteesta, 4.11.1998
- 7 PricewaterhouseCoopers, Lausunto koskien sähkön jakeluverkkotoiminnan pääoman keski-kustannusta, 7.4.2004
- 8 Deloitte & Touche, Energiamarkkinavirasto – Sähköverkkotoiminnan WACC-mallin ja sen parametrien arviointi, 6.8.2010
- 9 Kallunki, Juha-Pekka, Lausunto Energiamarkkinaviraston käyttämästä sähköverkkotoiminnan valvontamallista, 29.4.2011
- 10 Kirjanpitolautakunnan lausunto sähköliittymismaksujen kirjaamisesta (1670/2001)
- 11 Kirjanpitolautakunnan lausunto kantaverkon liittymismaksujen merkitsemisestä liittyjän tilinpäätökseen (1905/2013)
- 12 ECKTA Oy / Kuosmanen, T. Yleinen tehostamistavoite sähkön ja maakaasun verkkotoiminnoissa 6. ja 7. valvontajaksoilla 2024–2031, 15.11.2022
- 13 Gaia Consulting Oy / Vehviläinen Iivo, Ryynänen Erkka, Hjelt Mari, Descombes Laura, Vanhanen Juha, Energiaviraston valvontamenetelmissä sovellettavan innovaatiokannustimen arviointi, 18.9.2014

LIITE 1. VERKKOKOMPONENTIT, YKSIKKÖHINNAT JA PITOAIKAVÄLIT

Liitteen yksikköhinnat on määritetty vuoden 2023 aikana tehdyn yksikköhintaselvityksen perusteella. Liitteen yksikköhintoja käytetään viidennellä valvontajaksolla. Kuudennelle valvontajaksolle verkkokomponentit ja yksikköhinnat tullaan päivittämään.

Yksikköhintakyselyyn pyydettiin vastauksia kaikilta maakaasun jakeluverkonhaltijoilta toteutuneiden investointikustannusten perusteella.

YKSIKKÖHINTOJEN MÄÄRITYS

Yksikköhintaselvityksessä selvitetään jokaisen verkkokomponentin osalta verkonhaltijan yksikkökustannus kahden tuoreimman investointivuoden perusteella.

Yksikköhinnat perustuvat lähtökohtaisesti ja pääosin investointimäärillä painotettuun keskiarvoon. Painotetun keskiarvon määrittämisessä on osin hyödynnetty keskihajontaan perustuvaa korjausta, jossa vain keskihajonnan sisällä olevista tiedoista on laskettu painotettu keskiarvo. Keskihajonnan korjausta on käytetty silloin, jos se ei laske otantaa merkittävien hankkeiden osalta, jotta yksikköhinoista saadaan keskimäärin mahdollisimman kustannusvastaavat ja todenmukaiset.

Joidenkin yksikköhintojen osalta on jouduttu käyttämään muitakin tapoja vähäisen otannan sekä epälineaaristen tulosten takia. Näitä ovat esimerkiksi keskiarvo verkonhaltijoiden vastauksista tai muiden vastaavien verkkokomponenttien yksikköhintojen avulla määritetty yksikköhinta. Jos näilläkään ei ole ollut mahdollista määrittää yksikköhintaa, niin yksikköhinaksi on määritetty edellisen valvontajakson mukainen yksikköhinta. Yksikköhintojen määrittämisessä on jouduttu käyttämään edellä lueteltuja eri laskentaperiaatteita, jotta komponenttiryhmän sisällä samankaltaisten verkkokomponenttien yksikköhinnat olisivat lineaarisia suhteessa toisiinsa sekä johtaisivat muutoinkin kustannusvastaaviin ja todellista tilannetta vastaaviin järkeviin kokonaisuuksiin.

Alla on kuvattu yksikköhintojen määrittäysperiaate vaiheittain:

1. Verkkokomponentille määritetään painotettu keskiarvo ja keskihajonta.
2. Jos keskihajonnan ulkopuolelle ei jää merkittäviä hankkeita ja otanta ei suhteellisesti pienene, niin painotetun keskiarvon tilalla verkkokomponentin yksikköhintana sovelletaan tässä vaiheessa lähtökohtaisesti keskihajonnan sisältä laskettua painotettua keskiarvoa. Kriteereinä keskihajonnalla korjatun painotetun keskiarvon soveltamiseen ovat seuraavat ehdot:

- a. Ei saa laskea otantaa rakennetun määrän osalta merkittävästi.
 - b. Verkonhaltijoiden otannan oltava keskihajonnan sisällä vähintään 2 kappaletta.
 - c. Rakennetun määrän suhde verkonhaltijoiden määrään on oltava suurempi keskihajonnan sisällä.
3. Edellä olevien vaiheiden jälkeen jokainen alustava yksikköhinta käydään läpi ja tarkastetaan, että yksikköhinta on lineaarinen ja oikean suuntainen suhteessa ympärillä oleviin vastaaviin verkkokomponentteihin. Jos epälineaarisuuksia ja poikkeamia suhteessa ympärillä oleviin verkkokomponentteihin löytyy, niin yksikköhinnan laskentaperiaate korvataan sellaisella periaatteella, jolla saavutetaan järkevä ja luotettava kokonaisuus suhteessa vastaaviin verkkokomponentteihin. Tällä tarkoitetaan käytännössä sitä, että todellisuudessa halvemman ja rakenteeltaan kevyemmän verkkokomponentin yksikköhinta ei voi olla suurempi verrattuna rakenteeltaan raskaampaan ja kalliimpaan verkkokomponenttiin. Yhtä lailla periaatteella tarkoitetaan myös sitä, että yksikköhinta asettuu järkevälle tasolle suhteessa muihin vastaaviin mutta paremman otannan verkkokomponenttien yksikköhintoihin. Alla on lueteltu sovellettavat laskentaperiaatteet sekä järjestys, jolla mahdolliset poikkeamat korjataan, kunnes yksikköhinnoista saadaan lineaariset ja järkevät suhteessa toisiinsa:
 - a. Keskihajonnan sisältä laskettu painotettu keskiarvo.
 - b. Painotettu keskiarvo.
 - c. Keskiarvo verkonhaltijoiden yksikkökustannuksista.
 - d. Verkkokomponentin ympärillä olevien luotettavien yksikköhintojen avulla määritetty yksikköhinta. Tämä voi tarkoittaa muun muassa seuraavia laskentoja:
 - i. Keskiarvo yhtä poikkipintaa suuremmasta ja pienemmästä verkkokomponentin yksikkö hinnasta.
 - ii. Nimellistehojen ja yksikköhintojen suhteella lasketaan kulma-kerroin, jonka avulla pystytään määrittämään yksikköhinta esimerkiksi niille suuremmille päämuuntajille, joille ei yksikkökustannuksia löydy.
 - iii. luotettavimpien yksikköhintatietojen avulla muodostettua suhdetta
 - e. Vanhaa yksikköhintaa käytetään viimeisenä vaihtoehtona vain silloin, jos on arvioitu, että edellä mainituilla periaatteilla määrittäminen ei ole mahdollista.
4. Edellä olevien vaiheiden jälkeen jokaiselle verkkokomponentille on saatu muodostettua lopullinen yksikköhinta.

YKSIKKÖHINTALUETTELO¹⁹

Verkkokomponenttien sisältömääritykset ja tulkintaohjeet eri komponenttien ilmoittamiselle löytyvät Energiaviraston valvontatietojärjestelmästä. Energiavirasto antaa tarvittaessa täsmennyksiä verkkokomponenttien määrityksiin.

Yksikköhinnat ovat yli tuhannen euron verkkokomponenteissa pyöristetty lähimpään sataan euroon ja alle tuhannen euron lähimpään kymmeneen euroon.

Virasto on määrittänyt pitoaikavälit vuonna 2023 tehdyn yksikköhintakyselyn vastausten perusteella käyttäen valtaosan verkonhaltijoista käyttämien teknistaloudellisten pitoaikojen keskiarvosta muodostettua pitoaikaväliä.

¹⁹ Luettelo yksikköhintoineen päivitetään yksikköhintaselvityksen jälkeen. Alustava luettelo on tiedossa keväällä 2023 ja lopullinen luettelo yksikköhintoineen viimeistään vuoden 2023 loppuun mennessä.